

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของไทย
A Study on Business of Thai Vegetable Seed for Export

โดย

นางสาวบุษราภรณ์ ยศปา

ป.พ.

๒๑๖๗๘ ก

๒๕๔๒

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน.....๑๗๒๖๗.....

จัดพิมพ์ปี.....๒๕๔๒.....

เสนอ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

พ.ศ. ๒๕๔๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1918

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง

การศึกษาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของไทย

A Study on Business of Thai Vegetable Seed for Export

ของ

นางสาวบุษราภรณ์ ยศปา

ได้รับการตรวจสอบอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (บริหารธุรกิจเกษตร)

เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

26 / ก.พ. / 42

(ดร. วิรัช กระแสร์รัตน์)

กรรมการปัญหาพิเศษ

26 / ก.พ. / 42

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ โนชัย)

หัวหน้าภาควิชาฯ

(อาจารย์เสาวคนธ์ เลิศกาญจนะ)

15817

- 7 ส.ย. 2542

ฉ.พ.

น ๖๗๘๓

2541

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

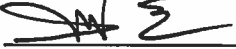
บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง: การศึกษาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของไทย

โดย: นางสาวนุชรารภรณ์ ยศปา

ชื่อปริญญา: วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก: บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ: 26 / 6.4 / 2565

(วิรัช กระแสร์รัตน์)

เมล็ดพันธุ์ผักเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างยิ่งในการผลิตผัก ซึ่งปัจจุบันมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการเพาะปลูกผักเพื่อบริโภคและจำหน่ายมากขึ้น นอกจากนี้ก็ยังมี การส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักไปยังประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก สามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้เป็นจำนวนไม่น้อย แต่ในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักนั้นก็ยังมีประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการผลิต และปัญหาด้านการตลาด ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทยในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการที่จะศึกษาถึงธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของไทย และศึกษาสภาวะการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์บริษัทเอกชนที่ดำเนินงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในประเทศไทย

ผลการศึกษาโดยทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการผลิต และสภาวะการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทยนั้นพบว่าปัจจุบันการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทยเพิ่มมากขึ้นจนเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของทวีปเอเชีย อาจถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางเมล็ดพันธุ์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ แหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศก็ได้แก่ จังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีอุณหภูมิเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของผักเป็นส่วนใหญ่ ภาคเอกชนถือเป็นหน่วยธุรกิจที่มีบทบาทกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในประเทศไทยมาก ส่วนทางราชการมีการกำหนดเป้าหมายไว้ 2 เป้าหมาย คือผลิตเพื่อการส่งออกและผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ทางด้านสภาวะการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักนั้น บริษัทเอกชนที่ดำเนินการในด้านธุรกิจนี้นั้น จะมีบริษัทที่ครอบครองตลาดอยู่ไม่กี่บริษัทเท่านั้น ได้แก่ บริษัทเจียไต๋เมล็ดพันธุ์ บริษัทเพื่อนเกษตรกร บริษัทเทพวัฒนาเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น โดยจะครองส่วนแบ่งตลาดภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่ในด้านการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นั้น บริษัทเจียไต๋เมล็ดพันธุ์ก็ครองส่วนแบ่งตลาดส่งออกส่วนใหญ่ไว้เช่นกัน โดยในการส่งออก เมล็ดพันธุ์นั้นจะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อของบริษัทผู้ค้าในต่างประเทศ ซึ่งประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ไต้หวัน เนเธอร์แลนด์และจีน ประเทศคู่แข่งที่สำคัญได้แก่ จีน เวียดนาม และอินเดีย เป็นต้น ปัญหาที่ประสบในการส่งออกได้แก่ ปัญหาการผลิต เช่น ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์หลัก ปัญหาปัจจัยธรรมชาติ ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ปัญหาแรงงาน เป็นต้น ส่วนปัญหาด้านการตลาด เช่น ปัญหาขั้นตอนการส่งออก ความล่าช้าในการดำเนินการของภาครัฐ และปัญหาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์

จากผลการศึกษาข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ ผักเพื่อการส่งออกคือ ด้านการผลิต เกษตรกรควรจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อรองเจรจาเรื่องต่าง ๆ กับบริษัทเอกชน หรือเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่วนเรื่องความซื่อสัตย์ของเกษตรกรนั้นควรมีการระบุในสัญญาให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการผิดสัญญาของเกษตรกร และการนำระบบมาตรฐานไอเอสโอมาใช้กับธุรกิจเมล็ดพันธุ์ ผู้ประกอบการควรจะให้ความสำคัญมากขึ้นกับระบบนี้ ในด้านการตลาดผู้ประกอบการส่งออกเมล็ดพันธุ์ ผักควรจะมีการรวมกลุ่มเป็นชมรมเพื่อให้ความช่วยเหลือกัน ทั้งด้านข้อมูลข่าวสารและด้านอื่น ๆ ส่วนทางราชการควรปรับปรุงงานด้านการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ และปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของกรมศุลกากรที่มีขั้นตอนยุ่งยาก ซึ่งสามารถก่อให้เกิดความเสียหายกับเมล็ดพันธุ์ผักได้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย ทั้งนี้ด้วยความกรุณาในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาตลอดจนการตรวจทานแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้นจาก ดร. วิรัช กระแสร์ฉัตร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ และผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ โนชัย กรรมการปัญหาพิเศษ ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเรียบเรียงปัญหาพิเศษ และทำให้การศึกษาครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทางผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คุณวินิจ ชวนใช้ ผู้จัดการบริษัทเจียไต๋เม็คคัพันธุ์ จำกัด และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการและเอกชนที่ให้ข้อมูลในการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ และขอขอบคุณพี่สมศักดิ์ เจ้าหน้าที่ห้องคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการใช้คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ขอขอบคุณ สมาชิกในครอบครัวของผู้เขียน ญาติ ๆ และเพื่อน ๆ ที่ช่วยเหลือด้านข้อมูลและช่วยเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

สุดท้ายนี้หากปัญหาพิเศษฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าปัญหาพิเศษฉบับนี้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจต้องการศึกษาในเรื่องธุรกิจการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย

บุษราภรณ์ ยศปา

มีนาคม 2542

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	4
วิธีการศึกษา	7
การเก็บรวบรวมข้อมูล	7
การวิเคราะห์ข้อมูล	7
บทที่ 2 สภาพทั่วไปของการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออก	9
ประเภทของกลุ่มผู้ผลิต	9
ชนิดของเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุม	11
ประเภทของเมล็ดพันธุ์ฝัก	13
แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั่วไป	14
ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก	15
มาตรฐานคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ฝัก	16
ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก	18
แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักที่สำคัญ	19
ปัญหาการผลิต	20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
บทที่ 3 การตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย	21
สภาพทั่วไปของธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผัก	21
ประเภทของผู้ประกอบธุรกิจ	21
พฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจ	22
ผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ	24
โครงสร้างการตลาด	25
วิธีการตลาด	26
ภาวะการส่งออก	27
ปริมาณและมูลค่าการส่งออก	27
แนวโน้มการส่งออก	29
ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ	31
ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ	36
ส่วนแบ่งตลาดการส่งออก	36
ขั้นตอนการส่งออก	37
ปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย	42
บทที่ 4 แนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย	43
นโยบายและมาตรการของรัฐ	43
ด้านการผลิต	44
ด้านการตลาด	45
แนวทางการพัฒนาด้านการผลิตเพื่อการส่งออก	45
แนวทางการพัฒนาการผลิตของภาครัฐบาล	45
แนวทางการพัฒนาการผลิตของภาคเอกชน	46
แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อการส่งออก	47
แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของภาครัฐบาล	47
แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของภาคเอกชน	47
แนวทางการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออก	48

	หน้า
บทที่ 5 สรุปลและข้อเสนอแนะ	51
สรุป	51
ข้อเสนอแนะ	52
ด้านการผลิต	52
ด้านการตลาด	53
เอกสารอ้างอิง	55
ภาคผนวก	57
ภาคผนวก ก.	58
ภาคผนวก ข.	62

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540	3
2	ชื่อและพันธุ์ของเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมที่ทำการส่งออก จำนวน 17 ชนิด	11
3	มาตรฐานคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ปี พ.ศ. 2540	17
4	ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของเกษตรกร ปี พ.ศ. 2535	18
5	รายได้สุทธิจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของเกษตรกร	19
6	มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทยและ อัตราการขยายระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540	29
7	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า แยกตามชนิด ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538-2540	33
8	มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าไปยังประเทศคู่ค้า ที่สำคัญแยกตามชนิด ปี พ.ศ. 2540 (ล้านบาท)	34
9	ปริมาณการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าไปยังประเทศคู่ค้า ที่สำคัญแยกตามชนิด ปี พ.ศ. 2540 (ตัน)	35
10	ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของผู้ส่งออก แต่ละรายในปี พ.ศ. 2540	38
11	ลักษณะของผู้จดทะเบียนทำการค้าเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ปี พ.ศ. 2540	49

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักโดยทั่วไป	15
2	ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ผสมปล้องและเมล็ดพันธุ์ลูกผสม	16
3	วิธีการตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย	28
4	มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531-2540 (ล้านบาท)	30
5	ปริมาณการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531-2540 (ตัน)	31
6	ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกของบริษัทเอกชน พ.ศ. 2540	39
7	ขั้นตอนการส่งออก	41

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ปัจจุบันในประเทศไทยมีปริมาณการผลิตผักเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีตลาดรองรับผลผลิตผักอยู่เป็นจำนวนมาก (นิรนาม, 2540) โดยมีทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ อีกทั้งผลิตผลก็สามารถแปรรูปได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแช่แข็ง การดอง การบรรจุกระป๋อง เป็นต้น จึงทำให้ปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ผัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตผักนั้นเพิ่มสูงตามไปด้วย ขณะเดียวกันพื้นที่ในการเพาะปลูกผักก็มีจำกัด จึงต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต ซึ่งการใช้เมล็ดพันธุ์ผักที่ดีก็มีความจำเป็นมากขึ้น เพราะสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้ตลาดเมล็ดพันธุ์ผักมีการขยายตัวขึ้น และได้มีบริษัทเอกชนเข้ามาลงทุนดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ผัก โดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อจำหน่ายเป็นการค้ามากขึ้น

เมล็ดพันธุ์ผักเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งที่ประเทศไทยสามารถทำการส่งออกไปยังต่างประเทศ นำรายได้กลับเข้าสู่ประเทศได้เป็นจำนวนไม่น้อย (ตารางที่ 1) แม้ว่าจะยังต้องมีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ผักอยู่ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยยังขาดเมล็ดพันธุ์ที่เป็นพันธุ์ดี มีคุณภาพสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ลูกผสม และเมล็ดพันธุ์ผักบางชนิดที่ประเทศไทยสามารถผลิตได้ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง แต่ปัจจุบันภาคเอกชนที่ดำเนินการด้านธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักนั้น ก็สามารถพัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิตขึ้นมากแล้ว จึงมีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักได้เป็นปริมาณและมูลค่าที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีแนวโน้มในการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ในปี พ.ศ. 2539 มีปริมาณ 1,701.54 ตัน มูลค่า 362.76 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นปริมาณ 1,916.37 ตัน มูลค่า 577.97 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

การส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยนั้น มีตลาดส่งออกเกือบทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นทั้งเอเชีย ยุโรป อเมริกา และอเมริกาใต้ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน ซึ่งมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ผักในแต่ละปีเป็นปริมาณมาก เนื่องจากมีจำนวนประชากรมากกว่าทวีปอื่น ๆ จึงมีความต้องการบริโภคอาหารมากขึ้นด้วย ตลาดส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศในแถบเอเชีย ได้แก่ ประเทศจีน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ใต้หวัน เป็นต้น (หนึ่งฤทัย, 2541) ในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักนั้นก็ยังมีอุปสรรคปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ประเทศที่นำเข้าเมล็ดพันธุ์ผักจากประเทศไทยนั้น มีมาตรการที่เข้มงวดในการดำเนินงานกักกันพืชที่จะนำเข้าประเทศเป็นอย่างมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่น ประเทศญี่ปุ่น (นิรนาม, 2540) นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยก็ยังมีอยู่ จึงทำให้การพัฒนาเทคนิคและประสิทธิภาพของเมล็ดพันธุ์ฝักส่งออกยังเป็นไปไม่ได้เท่าที่ควร และปัจจุบันยังมีประเทศคู่แข่งที่น่าจับตามองในแถบเอเชีย โดยเฉพาะประเทศอินเดีย จีน และเวียดนาม เนื่องจากเป็นประเทศที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการผลิตเป็นอย่างมาก ประกอบกับค่าจ้างแรงงานถูกกว่าในประเทศไทย จึงทำให้ราคามูลค่าเมล็ดพันธุ์ฝักถูกกว่า ซึ่งมีผลทำให้ประเทศไทยต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ฝักในการส่งออก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบธุรกิจการเกษตรของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจัยการผลิตนั้นมีความจำเป็นในการผลิตสินค้าเกษตร จึงเห็นว่าควรจะทำการศึกษาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทย โดยจะศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการผลิต และการตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออก พร้อมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออก เพื่อเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทยในอนาคต

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540

ปี พ.ศ.	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2531	511.42	79.25
2532	866.44	269.00
2533	1,050.00	389.00
2534	1,485.00	560.00
2535	1,836.00	512.00
2536	1,130.18	398.73
2537	782.70	226.37
2538	1,547.92	302.96
2539	1,701.54	362.76
2540	1,916.37	577.97

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสถานะการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นภาวะการผลิต โครงสร้างการผลิต ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น
2. ทำให้ทราบถึงสถานะด้านการตลาดเพื่อการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝัก โครงสร้างทางการตลาด วิธีการตลาด ส่วนแบ่งตลาด ขั้นตอนการส่งออก รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย ลู่ทางการขยายตลาดส่งออกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทยในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษารูถกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออก โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพการผลิต โครงสร้างการตลาด วิธีการตลาด การตลาดเพื่อการส่งออก กระบวนการและสู่ทางการส่งออก แนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย โดยเน้นตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้หวัน ญี่ปุ่น จีน และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น เนื่องจากเป็นประเทศที่มีสถิติการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยมากกว่าประเทศคู่ค้าของประเทศไทยรายอื่นๆ ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาเฉพาะเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540

นิยามศัพท์

เมล็ดพันธุ์ผสมปล่อย หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการผสมเกสรตามธรรมชาติ

เมล็ดพันธุ์ลูกผสม หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการผสมของพ่อ-แม่พันธุ์แท้ที่มีลักษณะดี เพื่อดึงลักษณะเด่นของทั้งสองฝ่ายมารวมกันในลูกชั่วแรก ซึ่งมีลักษณะเด่นสุด เมล็ดพันธุ์ลูกผสมนี้ หากนำไปปลูกแล้วจะไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์รุ่นต่อไปไว้ใช้ได้

เมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า หมายถึง เมล็ดพันธุ์ฝักที่ทางรัฐบาลได้มีการควบคุม ตรวจสอบก่อนนำเข้า หรือส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยมีการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อจำหน่าย เพียงอย่างเดียว ในที่นี้เมล็ดพันธุ์ฝักที่ทำการส่งออกมีเพียง 17 ชนิดตามที่รัฐบาลกำหนดไว้ ซึ่งอยู่ในส่วนของเนื้อหา

เมล็ดพันธุ์คัด หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่อยู่ในความควบคุมของนักปรับปรุงพันธุ์ เป็นเมล็ดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการปรับปรุงพันธุ์

เมล็ดพันธุ์หลัก หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ขยายจากเมล็ดพันธุ์คัด เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์คัดจะมีปริมาณจำกัด

ของต้องกักตัก หมายถึง ของที่มีกฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องได้รับอนุญาตหรือต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วนถูกต้องเสียก่อน จึงจะสามารถนำเข้าหรือส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรได้

การตรวจเอกสาร

สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง และคณะ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่องโครงสร้าง พฤติกรรม และประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืช สถานการณ์อุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย โครงสร้างการตลาดเมล็ดพันธุ์ของประเทศไทย รวมทั้งพฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ทั้งของภาครัฐบาลและภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ปัจจุบันการซื้อขายเมล็ดพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่สำคัญมีประมาณร้อยละ 50 ของความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ทั้งหมด สำหรับเมล็ดพันธุ์ที่มีการซื้อขายกันมากที่สุดคือเมล็ดพันธุ์พืชผัก ปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์จากโครงการผลิตและขยายพันธุ์พืชของกรมส่งเสริมการเกษตร มีเพียงประมาณร้อยละ 5 ของปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมด ส่วนปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์ของภาคเอกชนนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก็ยังมีน้อยกว่าภาครัฐบาล โดยเน้นหนักไปในการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักและข้าวโพด ส่วนธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา โดยภาครัฐบาลนั้นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รู้จักใช้เมล็ดพันธุ์ดี ส่วนธุรกิจเอกชนได้ขยายบทบาทออกไปเป็นอย่างมาก หลังจากผ่านช่วงแรกของการพัฒนาการค้าเมล็ดพันธุ์แล้ว ปัจจุบันมีหน่วยธุรกิจภาคเอกชนมากมายทำการค้าแข่งขันในตลาดเมล็ดพันธุ์ ประเทศไทยนั้นมีศักยภาพของการขยายตลาดการค้าเมล็ดพันธุ์สูง เนื่องจากผลผลิตของประเทศยังอยู่ในระดับต่ำ และมีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ดีสูง การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีกว่าเกษตรกรใช้อยู่เดิมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและผลผลิตมีคุณภาพดีและขายได้ราคาสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นการจูงใจให้เกษตรกรมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีเพิ่มขึ้นมาก สิ่งที่ต้องดำเนินการคือ หาวิธีการที่ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนสามารถประสานความร่วมมือกัน ในทางที่จะทำให้อุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2532) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ฝักของไทย สรุปได้ว่า ประเทศไทยผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักได้หลายชนิดทั้งที่เป็นพันธุ์ผสมเปิด (ธรรมดา) และพันธุ์ลูกผสม แหล่งผลิตที่สำคัญของไทยคือภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2527-2531 มีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้น แต่แนวโน้มการนำเข้ามีอัตราลดลงร้อยละ 3.2 ต่อปี ส่วนปริมาณการส่งออกมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 71.4 ต่อปี ส่วนปัญหาการผลิตนั้น ได้แก่ ขาดแคลนสายพันธุ์ดี ความรู้ด้านวิชาการ และเงินลงทุน ซึ่งการผลิตนั้นมีต้นทุนสูงและปัญหาด้านการตลาดนั้น ได้แก่ ราคาขายเมล็ดพันธุ์ค่อนข้างต่ำ และไม่แน่นอน ไม่จูงใจให้เกษตรกรขยายการผลิต ปัญหาการนำเข้า-การส่งออก ในด้านของนโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการสนับสนุนการผลิตและการตลาดนั้น ได้แก่ การสนับสนุนด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก โดยมีเป้าหมายให้ประเทศมีการผลิตฝักได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการช่วยเหลือด้านภาษีการนำเข้าอีกด้วย ส่วนเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยแบ่งเป็น 2 เป้าหมายคือการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อการส่งออก ส่วนแนวทางพัฒนาการผลิตนั้นจะเป็นในด้านการดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์ และด้านเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์ฝัก นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาการตลาดนั้น ได้แก่ การควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ฝักที่จำหน่าย การสนับสนุนภาคเอกชนให้มีการลงทุนด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักมากขึ้น และปรับปรุงระเบียบข้อบังคับการนำเข้าส่งออกให้เอื้ออำนวยต่อผู้ดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักมากขึ้น

จานลักษ์ ขนบดี (2535) ได้กล่าวถึงการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของไทยว่า ประเทศไทยมีพื้นที่การผลิตฝักมากกว่า 2 ล้านไร่ในทั่วประเทศ สามารถผลิตฝักได้ประมาณ 32 ชนิด และใช้เมล็ดพันธุ์ในการขยายพันธุ์เป็นส่วนมาก ปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ฝักประมาณ 2,000 ตันต่อปี ซึ่งเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายในประเทศมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ เกษตรกร ภาคเอกชน และภาค

รัฐบาล โดยภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักคือ พัฒนารัฐกิจเมล็ดพันธุ์ผักในด้านเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเป็นการค้ามี 2 ประเภทคือ พันธุ์ผสมปล้อง และพันธุ์ลูกผสม โดยปัจจุบันธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมกำลังขยายการผลิตเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้น เพราะมีปริมาณความต้องการสูงขึ้น ส่วนปัญหาในด้านการผลิตของภาคเอกชนที่พบนั้นได้แก่ การที่ไม่สามารถทุ่มเวลา และเงินในการวิจัยพันธุ์พืชผักได้เต็มที่ ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์หลัก การชลประทาน ความซื่อสัตย์ของเกษตรกรคู่สัญญา เป็นต้น ในส่วนของภาครัฐบาลก็มีการดำเนินการที่เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ผัก ในด้านการส่งเสริมและงานวิจัยปรับปรุงพันธุ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนแนวโน้มการพัฒนารัฐกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของไทยนั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชผักในอนาคต

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2539) ได้กล่าวถึงการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักว่า สภาพการผลิตผักแต่เดิมเกษตรกรผู้ปลูกผักสด นิยมซื้อเมล็ดพันธุ์มาปลูกจำหน่ายเป็นผลผลิตผักสดออกสู่ตลาด และเกษตรกรบางรายจะปล่อยให้ผลผลิตแก่ เพื่อทำการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์บางส่วนไว้ใช้ปลูกเองในรุ่นต่อไป ซึ่งไม่ใช่ลักษณะการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในเชิงธุรกิจ แต่ในปัจจุบันความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ผักในประเทศเพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้นักธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เล็งเห็นศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ในประเทศไทย ว่ามีความเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในเชิงธุรกิจขึ้น โดยมีการส่งเสริมอย่างแพร่หลายในบางจังหวัดของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตก ซึ่งภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยให้รุดหน้าอย่างรวดเร็ว ส่วนภาคราชการมีบทบาทในการศึกษาวิจัยปรับปรุงพันธุ์หลักคุณภาพดีออกมาส่งเสริมเผยแพร่ และกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดทำโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักแบบครบวงจรด้วย

หนึ่งฤทัย (2541) ได้กล่าวถึงธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักว่า เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญเนื่องจากในปัจจุบันการบริโภคผักของประชากรทั่วโลกมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น ทำให้การผลิตผักเพื่อตอบสนองความต้องการผักนั้นเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณการผลิตผักทั่วโลกมีปริมาณถึง 485.5 ล้านตัน ซึ่งในเขตเอเชียมีปริมาณการผลิตประมาณ 269 ล้านตัน และประเทศไทยก็เป็นผู้ผลิตที่สำคัญของเอเชีย โดยอยู่ในอันดับที่ 11 จึงทำให้มีปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ผักมากตามการผลิตไปด้วย ประเทศไทยมีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ผักเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถส่งออกเมล็ดพันธุ์ผัก เพื่อนำเงินตราเข้าประเทศได้จำนวนไม่น้อยเช่นกัน โดยมีทั้งเมล็ดพันธุ์ผักที่ทำกรผลิตและจำหน่ายเป็นสินค้าออก และส่วนที่ต้องผลิตแล้วส่งไปบรรจุหีบห่อยังบริษัทแม่ในต่างประเทศเพื่อนำกลับมาขายในประเทศด้วย ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมาคือ ปี พ.ศ. 2537-2539 นั้น ปริมาณการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักเพิ่มมากขึ้นถึง 3 เท่า และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า และคาดว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในอนาคตปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักจะเพิ่มขึ้นอีก ส่วนตลาดส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทยมีเกือบทั่วโลก โดยเฉพาะแถบเอเชียด้วยกันมีปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์แต่ละปีมีปริมาณมาก เช่นประเทศจีน อินเดีย และญี่ปุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศคู่แข่งที่น่าจับตามองในธุรกิจนี้ได้แก่ ประเทศอินเดีย จีน และเวียดนาม เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมและมีค่าจ้างแรงงานถูกกว่าไทย จึงเป็นไปได้ว่าในอนาคตไทยต้องหลีกเลี่ยงไปผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น จึงจะสามารถแข่งขันในธุรกิจนี้ได้ ดังนั้นธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่น่าสนใจอย่างมากในยามที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ในขณะนี้

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการดำเนินงานในการส่งออกของบริษัทเอกชนแต่ละราย ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การตลาดและปัญหาการประกอบธุรกิจและการส่งออกที่ผ่านมา รวมทั้งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ โอกาสที่จะขยายการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักในอนาคต ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการบริษัทที่ประกอบธุรกิจการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีการเตรียมเค้าโครงไว้ล่วงหน้า

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลแบบอนุกรมเวลาที่เกี่ยวข้องกับปริมาณและมูลค่าการส่งออก ปริมาณการนำเข้าแยกรายประเทศของประเทศคู่ค้า เป็นต้น โดยเป็นข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2540 และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักที่มีการศึกษาไว้แล้ว ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ รายงานการศึกษา บทความ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่น ห้องสมุดสถาบันของการศึกษาต่าง ๆ ศูนย์ข้อมูลเอกชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมศุลกากร เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของประเทศไทยนั้น จะนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ มาทำการวิเคราะห์ผลในเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติอย่างง่ายในรูปร้อยละ และแสดงเป็นตารางประกอบการอธิบาย เพื่อให้เห็นถึง ภาวะการผลิต โครงสร้างการผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การศึกษาสภาวะการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยนั้น จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ผลในเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติอย่างง่ายในรูปร้อยละ ตาราง และ อัตราร้อยอย่างง่ายประกอบการอธิบาย เพื่อให้เห็นถึงสภาวะการตลาด โครงสร้างการตลาด วิธีการตลาด ปริมาณและมูลค่าของการส่งออกโดยรวมและแยกประเทศ ส่วนแบ่งตลาดของบริษัทเอกชนที่ดำเนินงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออก

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยนั้น จะรวบรวมข้อมูลและผลการศึกษาวิเคราะห์ทั้งหมดมาสรุปและอธิบายถึงแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย คู่ทางการขยายตลาดส่งออกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

สภาพทั่วไปการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออก

การผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีการพัฒนาขึ้นจากเดิมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาอย่างมาก กล่าวคือ เดิมการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักจะเป็นเพียงการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองของเกษตรกร และซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในห้องถิ่น การผลิตของภาครัฐบาลนั้นก็ยังคงอยู่ในขั้นตอนทดสอบทดลองหาพันธุ์และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ผลผลิตและคุณภาพสูง ส่วนภาคเอกชนก็ยังไม่มีการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจเป็นการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ในห้องถิ่นเพื่อจำหน่าย แต่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ดำเนินการเป็นธุรกิจที่มั่นคง มีบริษัทเอกชนหลายบริษัทที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย เพื่อใช้ภายในประเทศและเพื่อส่งออก โดยบริษัทเอกชนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ภาครัฐบาลก็ให้ความสนใจในการศึกษาวิจัยปรับปรุงพันธุ์ผัก และเร่งรัดส่งเสริมให้การสนับสนุนเกษตรกรและเอกชนดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในระบบอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539)

ประเภทของกลุ่มผู้ผลิต

การผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในประเทศไทย สามารถแยกประเภทกลุ่มผู้ผลิตได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เกษตรกร ส่วนใหญ่ผักที่เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์เองมักเป็นพวกกินผล เช่น แตง พริก ถั่ว มะเขือ โดยจะคัดเลือกต้นที่มีผลสมบูรณ์ เก็บปีต่อปี ถ้าเก็บได้จำนวนมากก็ขายให้เกษตรกรอื่น หรือถ้าราคาผลผลิตผักสดถูกก็จะปล่อยให้ผลผลิตแก่ในแปลง แล้วเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้ร้านค้าหรือพ่อค้าผู้รวบรวมพันธุ์ผักในห้องถิ่น การผลิตเมล็ดพันธุ์วิธีนี้จะได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพต่ำ คือเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ มีสิ่งเจือปนมาก และไม่ตรงตามพันธุ์ เพราะเกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์เพียงพอ

2. หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในปัจจุบันนั้น มีทั้งหน่วยราชการที่มีหน้าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์โดยตรง คือกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ วิทยาลัยเกษตรกรรมและสถาบันเทคโนโลยีการเกษตร ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรมวิชาการเกษตรได้ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์หลัก จากเมล็ดพันธุ์คัดของฝักชนิดต่างๆ ที่ปรับปรุงและรับรองพันธุ์แล้ว รวมทั้งพืชฝักชนิดอื่นๆที่มีความต้องการเมล็ดพันธุ์ภายในประเทศสูง โดยผลิตเมล็ดพันธุ์หลักที่มีความบริสุทธิ์ และคงลักษณะของสายพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงสำหรับมอบให้กรมส่งเสริมการเกษตรนำไปผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ขยาย และเมล็ดพันธุ์จำหน่ายแก่เกษตรกร ปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักของกรมวิชาการเกษตรนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของกรมส่งเสริมการเกษตรในแต่ละปี พืชฝักที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แก่ ถั่วลิ้นเต่า ถั่วฝักยาว ผักกาดหัว พริก ผักกาดเขียว ผักคะน้า ผักกาดขาว ผักกาดเขียว มะเขือยาว ผักบุ้งจีน และข้าวโพดหวาน

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ดำเนินการผลิตและขยายเมล็ดพันธุ์ฝัก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีเมล็ดพันธุ์ฝักที่ดี มีคุณภาพ สำหรับการเพาะปลูก โดยรับเมล็ดพันธุ์หลักจากกรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ขยายและเมล็ดพันธุ์จำหน่ายแก่เกษตรกรต่อไป สำหรับเมล็ดพันธุ์ฝักที่ผลิตเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ถั่วลิ้นเต่า ถั่วฝักยาว ผักกาดหัว ผักกาดเขียว มะเขือเทศ ผักคะน้า พริก มะเขือยาว ผักบุ้งจีน ข้าวโพดอ่อน ข้าวโพดหวาน และแตงกวา

สถาบันการศึกษา การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักในหน่วยงานของสถาบันการศึกษาต่างๆได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ ตลอดจนปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพดี พืชฝักส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ พืชฝักเขตร้อน เช่นข้าวโพดหวาน ถั่วฝักยาว ผักบุ้งจีน แตงต่างๆ พริก มะเขือเทศ ผักกาดเขียวปลี ผักกาดหอมและผักกาดหัว เป็นต้น งานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักในส่วนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นี้ยังไม่ได้ทำกันถึงขนาดอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ ปริมาณของเมล็ดพันธุ์ฝักที่ผลิตได้หรือทำการผลิตเผยแพร่จึงมีจำนวนจำกัด

3. ภาคเอกชน ปัจจุบันเอกชนได้มีบทบาทเกี่ยวกับธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักมากขึ้น โดยเพื่อการใช้ในประเทศ เพื่อการส่งออก และผลิตให้กับบริษัทเมล็ดพันธุ์ต่างประเทศ ซึ่งธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเอกชนนั้นพอจะแบ่งออกได้คือ

ดำเนินการวิจัยปรับปรุงพันธุ์ และผลิตเมล็ดพันธุ์หลัก โดยทำการปรับปรุงพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์หลักแล้วขยายพันธุ์เพื่อจำหน่าย

ผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสม โดยเป็นตัวแทนของบริษัทเมล็ดพันธุ์ต่างประเทศ ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสม ซึ่งเมล็ดพันธุ์ลูกผสมที่ผลิตได้บริษัทเมล็ดพันธุ์ในต่างประเทศจะรับซื้อคืนทั้งหมด

บริษัทที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก โดยเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ผสมปล่อย ซึ่งบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์ทำการผลิตเอง โดยส่งเสริมให้เกษตรกรที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของบริษัทปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ หรือเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการรวบรวมซื้อจากเกษตรกรที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก (จานุลักษณ์, 2535)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชนิดของเมล็ดพันธุ์ผักควบคุม

ประเทศไทยมีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักหลายชนิดและหลากหลายพันธุ์ ตามแต่ละชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์จะทำการปรับปรุงพันธุ์ให้ตรงตามความต้องการของบริษัทลูกค้า แต่ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้ประกาศให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 กำหนดไว้ โดยเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมที่ทำการส่งออกนั้นมี 17 ชนิด ได้แก่ ผักคะน้า ผักกาดขาว ผักกาดเขียว ผักกาดหัว ผักกาดกวางตุ้ง ผักกาดหอม กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี บรอกโคลี ผักบู้จีน พริก มะเขือเทศ แดงกวา แดงโม ถั่วลันเตา ถั่วฝักยาว และข้าวโพดหวาน ซึ่งมีชื่อพันธุ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชื่อและพันธุ์ของเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมที่ทำการส่งออก จำนวน 17 ชนิด

ลำดับที่	ชื่อพืช	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	คะน้า	Chinese kale,	Brassica alboglabra Bailey
		Collard	Brassica oleracea L.var.
		Chinese broccoli	Alboglabra Bailey
		Kailan	Brassica oleracea L. var. acephala
2	ผักกาดขาว	Pe-tsai cabbage	Brassica pekinensis(Lour.)
		Chinese cabbage	Rupr. var. cylindrica
		Celery cabbage	Tsen & Lee
3	ผักกาดเขียว	Pak-choi	Brassica juncea Czern. & Coss
		Leaf mustard,	
		Chinese mustard,	
		Ta-chai	
4	ผักกาดกวางตุ้ง	Edible rape	Brassica chinensis L.
		Pakchoi cabbage	
5	ผักกาดหัว	Chinese radish	Raphanus sativus Linn.
		Orientol radish	
		Daikon	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพืช	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
6	ผักกาดหอม	Lettuce	<i>Lactuca sativa</i> L.
7	กะหล่ำดอก	Cauliflower, Heading broccoli	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>botrytis</i> L.
8	กะหล่ำปลี	Cabbage	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> L.
9	บรอกโคลี	Broccoli	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>italica</i> . Plenck
10	ผักบุ้งจีน	Chinese Convolvulus Kongkong	<i>Ipomoea aquatica</i> Forsk
11	พริก	Bird chilli Hot pepper, Sweet pepper, Bell pepper	<i>Capsicum</i> spp.
12	มะเขือเทศ	Tomato, Love apple	<i>Lycopersicon esculentum</i> . Mill.
13	แตงกวา	Cucumber, Gherkin	<i>Cucumis sativus</i> Linn.
14	แตงโม	Watermelon	<i>Citrullus vulgaris</i> Schrad.
15	ถั่วลันเตา	Graden pea, Sugar pea, Greenpea, Snowpea	<i>Pisum sativum</i> Linn.
16	ถั่วฝักยาว	Yard long bean Asparagus bean Long bean red	<i>Vigna unquicalata</i> (L.) Walp. <i>Vigna sinensis</i> Linn.
17	ข้าวโพดหวาน	Sweet corn	<i>Zea mays</i> L. var. <i>saccharata</i> Bailey <i>Zea mays</i> L. var. <i>rugosa</i>

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทของเมล็ดพันธุ์ผัก

เมล็ดพันธุ์ผักที่ใช้ในการผลิตเพื่อการค้าของประเทศไทยนั้น สามารถจำแนกตามลักษณะพันธุ์กรรมได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. เมล็ดพันธุ์ผสมปล่อย (open pollinated seed) คือเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตโดยปล่อยให้ผสมพันธุ์เองตามธรรมชาติ เมล็ดพันธุ์หลักที่นำมาผลิตเมล็ดพันธุ์อาจปรับปรุงพันธุ์หรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ผักที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในการผลิต เป็นเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์ทำการผลิตเอง หรือร่วมกับเกษตรกรสมาชิกปลูกเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ และอีกส่วนหนึ่งจะรวบรวมซื้อจากเกษตรกรที่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง เมล็ดพันธุ์ผักประเภทนี้ได้แก่ พืชผักตระกูลแตง ตระกูลถั่ว ตระกูลกะหล่ำบางชนิด (คะน้า ผักกาดเขียวปลี ผักกาดเขียววางตุ้ง และผักกาดหัว) และผักตระกูลอื่น ๆ เช่น ผักบุงจีน ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดหวาน และผักกาดหอม (ใบ) เมล็ดพันธุ์ผักประเภทนี้มีการลงทุนและผลตอบแทนต่ำ ผลผลิตจำหน่ายทั้งภายในและส่งออก เมล็ดพันธุ์ผักพันธุ์ผสมปล่อยที่ส่งออกได้แก่ แตงโม ผักบุงจีน และผักกาดหอม(ใบ) เป็นต้น นอกจากนี้ราคาเมล็ดพันธุ์ประเภทนี้ยังมีราคาถูก และยังมีขายอย่างมากในประเทศที่กำลังพัฒนา และด้อยพัฒนา

2. เมล็ดพันธุ์ลูกผสม (hybrid seed) คือเมล็ดพันธุ์ซึ่งได้จากการเจาะจงสายพันธุ์แม่และพ่อที่มีลักษณะดี ทำการผสมเกสรด้วยมือหรือปล่อยให้ผสมข้ามตามธรรมชาติ โดยใช้ลักษณะทางพันธุกรรมการผสมข้ามตัวเองไม่ติด หรือละอองเกสรตัวผู้เป็นหมัน ในสายพันธุ์แม่บางกลุ่มผสมอาจสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ลูกผสมจากทั้งสายพันธุ์แม่และพ่อ สายพันธุ์เหล่านี้ได้รับการปรับปรุงตามความเหมาะสมของผักแต่ละชนิด จนได้สายพันธุ์แท้ แล้วนำมาทดสอบสมรรถนะการผสม จนได้กลุ่มผสมที่เหมาะสม หลังจากนั้นสามารถผลิตจำหน่ายเป็นพันธุ์การค้าต่อไป เมล็ดพันธุ์ประเภทนี้ได้แก่ มะเขือเทศ พริกยักษ์ แตงเทศ แตงโม เป็นต้น ซึ่งบริษัทเมล็ดพันธุ์ผักจากต่างประเทศร่วมลงทุนกับบริษัทเอกชนภายในประเทศ เมล็ดพันธุ์หลักจะนำเข้ามาจากต่างประเทศ เมล็ดพันธุ์ลูกผสมส่วนใหญ่จะทำการส่งออกต่างประเทศ การผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมนี้มีการลงทุนและผลตอบแทนสูง ซึ่งปัจจุบันความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ผักพันธุ์ลูกผสมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพันธุ์ลูกผสมนั้นจะให้ผลผลิตและคุณภาพสูงตรงตามพันธุ์สม่ำเสมอ และตอบสนองต่อปุ๋ยเคมีและสารเคมี ด้านทานโรคและแมลง ตลอดจนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้มาก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2532)

แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั่วไป

แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั่วไปมีขั้นตอนดังนี้

1) ปีที่ 1 หรือชั่วที่ 1

นำเมล็ดพันธุ์จากแหล่งพันธุ์กรรมหรือเมล็ดพันธุ์ขั้นสุดท้ายของการปรับปรุงพันธุ์ นำไปผลิตเมล็ดพันธุ์หลัก ในขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักนั้น ทำการคัดเลือกพันธุ์ที่ดีไว้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์คัดในปีต่อไป ส่วนเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่ที่ได้ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายต่อไป

2) ปีที่ 2 หรือชั่วที่ 2

นำเมล็ดพันธุ์ที่คัดเลือกมาปลูกเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก หลังจากนั้นนำเมล็ดพันธุ์หลักที่ได้มาปลูกเพื่อคัดเลือกพันธุ์ดีไว้ส่วนหนึ่งส่วนที่เหลือเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก ส่วนเมล็ดพันธุ์หลักที่ได้ในปีที่ 1 นำมาปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ขยาย

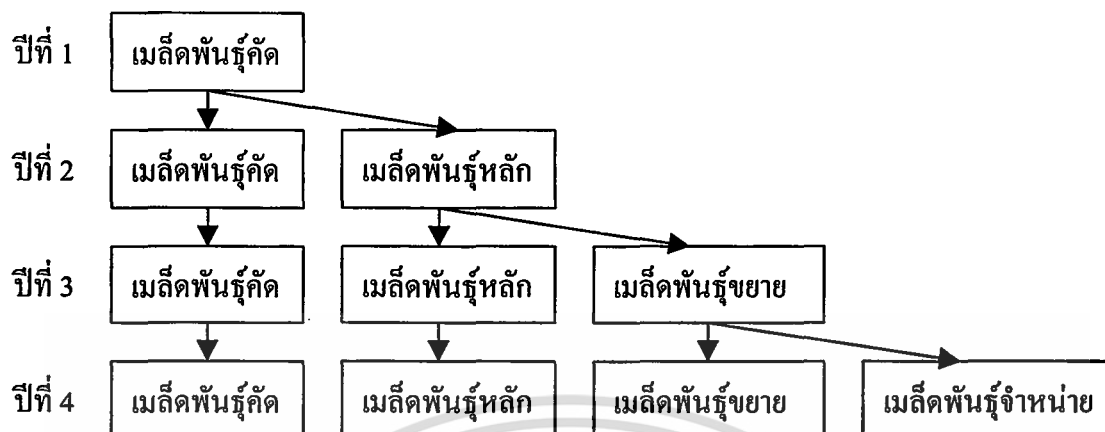
3) ปีที่ 3 หรือชั่วที่ 3

นำพันธุ์ที่คัดเลือกไว้ปลูกเพื่อขยายเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก หลังจากนั้นนำมาปลูกต่อเพื่อคัดเลือกพันธุ์ดีไว้ส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือเป็นเมล็ดพันธุ์หลักนำเมล็ดพันธุ์หลักที่ผลิตได้จากปีที่ 2 ผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ขยาย และเมล็ดพันธุ์ขยายที่ผลิตได้จากปีที่ 2 ผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่าย

4) ปีที่ 4 หรือชั่วที่ 4

นำพันธุ์ที่คัดเลือกผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก และเมล็ดพันธุ์หลักผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ขยาย นำเมล็ดพันธุ์ขยายผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่าย จากนั้นเมล็ดพันธุ์จำหน่ายเข้าสู่วงจรของการตลาดเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรต่อไป

แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั่วไปที่ถูกระบุขึ้นตอน เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์ทุกขั้นตอน คือ เมล็ดพันธุ์คัด เมล็ดพันธุ์หลัก เมล็ดพันธุ์ขยาย และเมล็ดพันธุ์จำหน่าย ตลอดจนขั้นตอนของการตลาดครบวงจร ต้องใช้เวลาดำเนินการอย่างต่ำ 3 ชั่ว โดยทั่วไปการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ครบทุกขั้นตอนต้องใช้เวลา 4 ปี จึงสามารถผลิตเมล็ดจำหน่าย และเข้าสู่ระบบของการตลาดได้ แต่ถ้าสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ 2 ครั้งต่อปี จะลดเวลาในการจัดการลงได้ หรือถ้าเมล็ดพันธุ์หลักในพืชบางชนิดนั้นเป็นพืชที่ให้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ได้มากก็อาจลดขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายลงได้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แบบแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์โดยทั่วไป

ที่มา: (จานุลักษณ์, 2535)

ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก

การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นมีขั้นตอนการผลิตแยกตามประเภทของเมล็ดพันธุ์ (ภาพที่ 2) ซึ่งมีดังนี้

1. ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ผสมปล่อย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ
 - 1.1 เมล็ดพันธุ์คัด (breeder seed) เป็นเมล็ดพันธุ์ที่อยู่ในความควบคุมของนักปรับปรุงพันธุ์ เป็นเมล็ดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนของการปรับปรุงพันธุ์ หรือได้รับการปรับปรุงพันธุ์แล้ววิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์คัดต้องดูแลให้ถูกหลักวิชาการด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างใกล้ชิด ส่วนใหญ่จะกระทำในสถานีทดลอง
 - 1.2 เมล็ดพันธุ์หลัก (foundation seed) เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายจากเมล็ดพันธุ์คัดทั้งนี้เพราะเมล็ดพันธุ์คัดมีจำกัด จึงจำเป็นต้องขยายปริมาณให้มากยิ่งขึ้น วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและถูกต้องจากนักวิชาการ บางครั้งการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักมักอยู่ในโครงการปรับปรุงพันธุ์ เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง และปริมาณมากพอขยายพันธุ์ต่อไป
 - 1.3 เมล็ดพันธุ์ขยาย (registered seed) เป็นการนำเมล็ดพันธุ์หลักมาขยายการผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายสามารถกระทำในพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่นในแปลงของเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมในการผลิตให้ถูกต้องตามขั้นตอนการผลิต
 - 1.4 เมล็ดพันธุ์จำหน่าย (certified seed) เป็นการผลิตเมล็ดพันธุ์ขั้นสุดท้ายที่มีวิธีการผลิตใกล้เคียงกับการผลิตฝักสด แต่ทั้งนี้ยังมีเทคนิคที่แตกต่างออกไป ซึ่งจะต้องทำการดูแลการผลิตเพื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

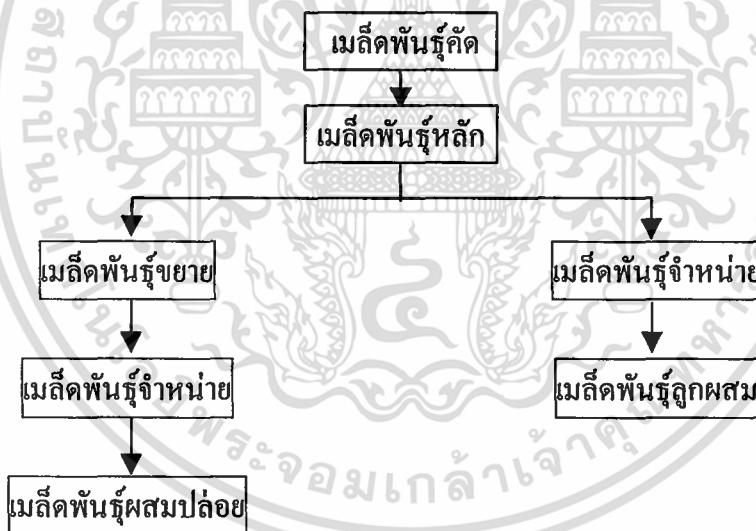
ให้ได้เมล็ดพันธุ์ผสมปล่อยที่มีคุณภาพตามต้องการ โดยเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้จะเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับจำหน่ายแก่เกษตรกรต่อไป

2. ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

2.1 เมล็ดพันธุ์คัด (breeder seed) เป็นการปลูกขยายสายพันธุ์พ่อแม่ (inbred line หรือ pure line) หลังจากการศึกษาสมรรถนะการผสม (combining ability) พบว่า สายพันธุ์ใดสามารถให้ลูกผสมที่มีผลผลิต และคุณภาพสูงตามต้องการ การขยายสายพันธุ์พ่อแม่จะต้องอยู่ในความควบคุมของนักปรับปรุงพันธุ์

2.2 เมล็ดพันธุ์หลัก (foundation seed) เป็นการขยายสายพันธุ์พ่อแม่ต่อจากเมล็ดพันธุ์คัด เพื่อนำเมล็ดพันธุ์ที่ได้ในปริมาณที่มากพอสำหรับนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมต่อไป

2.3 เมล็ดพันธุ์จำหน่าย (certified seed) เป็นการนำสายพันธุ์พ่อแม่จากเมล็ดพันธุ์หลักมาผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสม ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ลูกผสม เมล็ดพันธุ์ที่ได้จะจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์การค้าต่อไป

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ผสมปล่อยและเมล็ดพันธุ์ลูกผสม
ที่มา: (จานุลักษณะ, 2535)

มาตรฐานคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ฝัก

เมล็ดพันธุ์พันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า 17 ชนิดที่ทำการนำเข้าหรือส่งออกนั้น จะต้องมิ

ลักษณะตรงตามมาตรฐานคุณภาพที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดไว้ ดังตารางที่ 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 มาตรฐานคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้า ปี พ.ศ. 2540

ลำดับที่	ชื่อพืช	ความงอกไม่ต่ำกว่าร้อยละ	เมล็ดบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ
1	คะน้า	70	98
2	ผักกาดขาว	70	98
3	ผักกาดเขียว	70	98
4	ผักกาดกวางตุ้ง	70	98
5	ผักกาดหัว	75	96
6	ผักกาดหอม	65	98
7	กะหล่ำดอก	70	98
8	กะหล่ำปลี	70	98
9	บรอกโคลี	70	98
10	ผักบุ้งจีน	50	94
11	พริก	55	96
12	มะเขือเทศ	65	98
13	แตงกวา	75	98
14	แตงโม	70	98
15	ถั่วลันเตา	70	98
16	ถั่วฝักยาว	70	98
17	ข้าวโพดหวาน	60	96

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

จากมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมดังกล่าวนี้มีคำจำกัดความที่ใช้คือ เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ (หรือเมล็ดพันธุ์สุทธิ) ร้อยละ โดยน้ำหนัก หมายถึง ปริมาณเมล็ดพันธุ์พืชตามที่ระบุคิดเป็นร้อยละ (โดยน้ำหนัก) ของน้ำหนักทั้งหมด เช่น มีเมล็ดถั่วลันเตาแม่โจ้ จำนวน 9.8 กิโลกรัมปนอยู่กับสิ่งเจือปน เช่น หิน ดิน กรวด ทราย และเมล็ดพืชอื่น หรือพันธุ์อื่น 0.2 กิโลกรัม แสดงว่ามีเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ (หรือเมล็ดพันธุ์สุทธิ) ร้อยละ 98 โดยน้ำหนักเป็นต้น ส่วนความงอก หมายถึง ร้อยละของเมล็ดซึ่งเมื่อเพาะแล้วจะงอกเป็นต้นอ่อนที่มีส่วนประกอบที่สำคัญต่าง ๆ ครบสมบูรณ์อันบ่งว่าต้นอ่อนดังกล่าวจะสามารถเจริญเติบโตไปเป็นต้นพืชที่ปกติได้ภายในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลง 07267 อย่างยิ่งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก

ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักสามารถแบ่งออกเป็น ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่จะประกอบด้วย ค่าภาษี ค่าเช่า ค่าใช้ที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร ส่วนต้นทุนผันแปรจะประกอบด้วยค่าแรงงานในการเตรียมดิน เตรียมกล้า/ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวและรวบรวม ค่าปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ค่าวัสดุได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฮอร์โมน/สารเร่งการเจริญเติบโต ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช วัสดุอื่น ๆ และต้นทุนผันแปรอื่น ๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าดอกเบี้ยและค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแต่ละชนิดนั้นก็จะมี ความแตกต่างกันตามลักษณะของพันธุ์ฝักแต่ละชนิด เพราะราคาพันธุ์ฝักแต่ละชนิดจะแตกต่างกันออกไป และมีความต้องการแร่ธาตุ สารอาหาร และวิธีการดูแลรักษาที่แตกต่างกัน สำหรับต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นสรุปได้ดังตารางที่ 4 ซึ่งต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักบางชนิดนั้นไม่มีข้อมูล จึงไม่มีระบุในตาราง ส่วนในตารางที่ 5 จะเป็นรายได้สุทธิจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของเกษตรกร

ตารางที่ 4 ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักของเกษตรกร ปี พ.ศ. 2535

ชนิดของฝัก	ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ต้นทุนทั้งหมด (บาท/กิโลกรัม)
คะน้ำ	4,685.39	216.00	4,901.39	66.75	73.43
ฝักกาดขวางตั้ง	4,582.69	513.33	5,096.02	76.35	66.75
ฝักกาดหัว	7,740.38	518.19	7,958.57	118.00	67.45
ฝักกาดหอม	9,476.83	535.95	10,012.78	113.00	88.61
ฝักนึ่งจีน	3,167.40	433.23	3,600.63	205.50	17.52
พริก	4,486.21	188.56	2,651.49	25.00	199.08
มะเขือเทศ	7,203.12	521.85	7,724.97	24.00	321.87
แตงกวา	3,663.22	318.52	3,981.74	36.65	108.64
ถั่วลันเตา	5,108.71	608.00	5,716.71	110.08	54.93
ถั่วฝักยาว	4,383.96	342.68	2,607.70	99.13	49.14
ข้าวโพดหวาน	2,618.80	231.37	2,850.17	181.81	15.68

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 รายได้สุทธิจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของเกษตรกร

ชนิดของผัก	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ต้นทุนทั้งหมด (บาท/กิโลกรัม)	ราคาผลผลิต (บาท/กิโลกรัม)	รายได้ (บาท/ไร่)	รายได้สุทธิ (บาท/ไร่)
คะน้า	66.75	73.43	80.00	5,340.00	438.61
ผักกาดขาวดั่ง	76.35	66.75	70.00	5,344.50	248.48
ผักกาดหัว	118.00	67.45	80.00	9,440.00	1,481.43
ผักกาดหอม	113.00	88.61	100.00	11,300.00	1,287.22
ผักบุ้งจีน	205.50	17.52	25.00	5,137.50	1,536.87
พริก	25.00	199.08	220.00	5,500.00	522.90
มะเขือเทศ	24.00	321.87	360.00	8,640.00	915.03
แตงกวา	36.65	108.64	120.00	4,398.00	415.25
ถั่วลันเตา	110.08	51.93	65.00	7,155.20	1,438.49
ถั่วฝักยาว	99.13	49.14	50.00	4,956.50	85.22
ข้าวโพดหวาน	181.81	15.68	30.00	5,454.30	2,604.13

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537)

แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ผักที่สำคัญ

แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ผักนั้นส่วนใหญ่จะมีอยู่ทางภาคเหนือและภาคอีสาน เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของผักได้ดี โดยเฉพาะผักตระกูลกะหล่ำ เช่น คะน้า ผักกาดหัว และผักกาดเขียว เป็นต้น ในภาคกลางก็มีแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเช่นกัน โดยจะผลิตเมล็ดพันธุ์ผักที่ไม่ต้องการอากาศหนาวมากนัก ได้แก่ ถั่วฝักยาว แตงกวา ผักบุ้งจีน มะเขือ และพริก เป็นต้น

หน่วยงานราชการนั้นก็จะมีศูนย์ขยายพันธุ์พืชเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง พะเยา อุดรธานี สุรินทร์ กำแพงเพชร และราชบุรี ส่วนแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ของบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์ภาคเอกชนนั้น จะมีแหล่งผลิตอยู่ในภาคเหนือและอีสานเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง อุบลราชธานี เลย เพชรบูรณ์ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู ขอนแก่น เป็นต้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2536)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาการผลิต

1. ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์หลัก มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนสายพันธุ์ดีที่จะนำมาทำการผลิตเป็นพันธุ์หลัก ซึ่งยังไม่ตรงกันความต้องการของตลาด ทำให้การผลิตพันธุ์ขยายดำเนินไปอย่างล่าช้า ได้ผลไม่เพียงพอกับความต้องการ

2. ปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติ เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นต้องอาศัยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการชลประทาน สภาพอากาศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของฝัก จึงหลีกเลี่ยงปัญหาภัยจากธรรมชาติ น้ำท่วม ฝนแล้ง ไม่ได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพืช โดยโรคที่พบส่วนใหญ่ในการผลิตนั้นจะเป็นโรคน่าในดิน (bacterial wilt) เป็นโรคที่ระบาดทุกพื้นที่ในประเทศไทยและสร้างความเสียหายให้กับการผลิต โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์พริกและมะเขือเทศเป็นอย่างมาก

4. ปัญหาเกี่ยวกับแรงงาน การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นจำเป็นต้องใช้แรงงานในดูแลรักษาผลผลิต ในปัจจุบันบริษัทที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ประสบปัญหาด้านแรงงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากหาแรงงานได้ค่อนข้างยาก เกษตรกรบางรายมีพื้นที่แต่ขาดแรงงานก็ไม่สามารถเข้าร่วมการผลิตได้

5. ปัญหาด้านเงินทุน การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักต้องลงทุนในด้านปัจจัยการผลิตต่าง ๆ สูงมาก ในส่วนของเกษตรกรนั้นไม่มีเงินทุนที่เพียงพอ จึงทำให้การใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ฯลฯ น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ผลผลิตจึงต่ำกว่าที่ควรจะได้ ส่วนภาคเอกชนนั้นในการดำเนินงานวิจัยปรับปรุงพันธุ์ก็จำเป็นต้องใช้ทุนเช่นกัน ซึ่งอุปกรณ์บางอย่างก็มีต้นทุนสูง

6. ปัญหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของเกษตรกรผู้ปลูก บริษัทเอกชนที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นจะทำสัญญากับเกษตรกรผู้ปลูก แล้วให้ขายเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้คืนกลับบริษัท แต่เกษตรกรไทยส่วนมากไม่ทำตามสัญญาหรือข้อตกลงที่ให้ไว้ โดยถ้าหากฝักสดมีราคาดีในตลาดก็จะตัดขายทันที หรือเมื่อมีผู้ซื้อรายอื่นให้ราคาดีกว่าก็จะขายเมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ให้ทันที

7. ปัญหาเกี่ยวกับการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ที่จะนำมาปรับปรุงพันธุ์เพื่อผลิตในกรณีที่เป็นบริษัทเอกชนที่รับจ้างผลิตเมล็ดพันธุ์ให้แก่บริษัทต่างชาติ หรือต้องนำเข้าเมล็ดพันธุ์สายพันธุ์ดีจากต่างประเทศมาขยายพันธุ์เพื่อผลิตจำหน่ายต่อไป เพราะรัฐบาลมีมาตรการควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืชที่นำเข้าอย่างรัดกุม ซึ่งต้องผ่านหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วย โดยในส่วนของกรมศุลกากรนั้นต้องผ่านหน่วยงาน 4 หน่วยงาน คือ กองประเมินภาษีอากร กองตรวจสินค้า กองวิเคราะห์สินค้า และกองนิติการ นอกจากนี้ยังต้องผ่านขั้นตอนของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์อีกหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้าและอาจก่อให้เกิดความเสียหายกับเมล็ดพันธุ์ที่นำเข้า หากไม่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

15817

บทที่ 3

การตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย

สภาพทั่วไปของธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผัก

ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อภาคเกษตรกรรมอย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยนั้นมีผู้ประกอบการที่ดำเนินงานด้านการค้าเมล็ดพันธุ์อยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ การนำเข้า และการส่งออก ซึ่งสามารถแยกหน่วยธุรกิจเหล่านี้เป็นหลายกลุ่ม โดยมีจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป แล้วแต่นขนาดของธุรกิจในกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในเนื้อหาต่อไป บริษัทเมล็ดพันธุ์เกือบทุกบริษัทจะมีลูกค้าของตัวเองอยู่ในมือ โดยเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจะป้อนทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ โดยเมล็ดพันธุ์ที่ป้อนตลาดภายในประเทศอาจจะมีแหล่งปรับปรุงพันธุ์และผลิตเมล็ดพันธุ์อยู่ในหรือต่างประเทศก็ได้ บางครั้งก็อาจจะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่สั่งเข้าจากต่างประเทศโดยตรง ชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่ป้อนตลาดในประเทศก็จะเป็นผักที่มีการปลูกและบริโภคมากคือ ผักบุงจีนซึ่งมาเป็นอันดับหนึ่ง ตามมาด้วยพริกต่าง ๆ แดง โม่ แดงกวา ถั่วฝักยาว ส่วนเมล็ดพันธุ์ที่มีการส่งออกมากส่วนใหญ่จะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทเมล็ดพันธุ์ในประเทศรับจ้างผลิตให้กับบริษัทต่างชาติ ซึ่ง ได้แก่ แดง โม่ มะเขือเทศ พริก ผักบุงจีน และแดงกวา ตามลำดับ (เรียงตามมูลค่าส่งออก) โดยมีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ไปเกือบทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน

ประเภทของผู้ประกอบธุรกิจ

หน่วยธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักที่ดำเนินการค้าเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งได้ตามการดำเนินงานได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ผักครบทุกขั้นตอน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีงานวิจัยและพัฒนา โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชของตนเอง โดยได้รับเชื้อพันธุกรรมจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ นำมาในโครงการปรับปรุงพันธุ์ และพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. มีขบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีมาตรฐาน มีระบบการผลิต เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง มีโรงงานแปรรูป และปรับปรุงคุณภาพที่ทันสมัย

3. มีระบบการตลาด การจัดจำหน่าย และตัวแทนจำหน่าย มีการส่งเสริมการขาย และส่งเสริมเทคโนโลยีควบคู่กันไป ผลผลิตมีการจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ

บริษัทในกลุ่มนี้มีส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งการเข้ามามีส่วนคือ นำเอาเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่มาปรับให้เหมาะสมกับการเกษตรของประเทศไทย มีแหล่งพันธุกรรมใหม่ ๆ มีการลงทุนภายในประเทศและทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น

กลุ่มที่ 2 เป็นบริษัทดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์มีขนาดเล็กกว่ากลุ่มแรก มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยได้รับสายพันธุ์หลักจากหน่วยงานราชการหรือบริษัทในกลุ่มที่ 1 การตลาดส่วนใหญ่เน้นตลาดภายในประเทศ

กลุ่มที่ 3 เป็นหน่วยธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ที่ทำการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ในท้องถิ่น โดยทำเป็นธุรกิจเสริมของธุรกิจหลัก เมล็ดพันธุ์จากหน่วยธุรกิจกลุ่มนี้มีคุณภาพที่ไม่แน่นอน หน่วยธุรกิจในกลุ่มนี้ไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์ มีจำนวนลูกจ้างน้อยราย ธุรกิจไม่มีขนาดใหญ่มาก ซึ่งสามารถที่จะออกจากธุรกิจได้ทันทีเมื่อธุรกิจซบเซา จึงมีบริษัทที่ดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นจำนวนมากว่ากลุ่มที่ 1 และ 2

พฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจ

บริษัทที่ทำการค้าเมล็ดพันธุ์พืชผักส่วนใหญ่จะนำเข้าเมล็ดพันธุ์ มีบางส่วนที่ทำการผลิตในประเทศ ธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์พืชผักมีการแข่งขันกันเป็นอย่างมาก ทำให้แต่ละบริษัทต้องหาแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด พฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักนั้นสามารถพิจารณาได้จากการกำหนดราคา นโยบายการผลิต กลยุทธ์การขาย ซึ่งปัจจุบันพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ผักนั้น ก็ยังมีลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยของสุทัศน์ และคณะที่ได้ทำวิจัยในปี พ.ศ. 2531 ดังนี้

การกำหนดราคา

การกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์ผักอาศัยราคานำเข้าและต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นหลัก ตลาดของเมล็ดพันธุ์ผักมีขนาดเล็ก คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่แตกต่างกันมากนัก การกำหนดราคาขายของเมล็ดพันธุ์ผักแต่ละตราจะไม่เท่ากัน โดยจะยึดตามตราของเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับความนิยมสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นโยบายการผลิต

ธุรกิจเอกชนนำเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายโดยการรับซื้อจากผู้ผลิตในประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ สำหรับเมล็ดพันธุ์ฝักในประเทศมี 2 ทางคือ รับซื้อจากเกษตรกรคู่สัญญาและเกษตรกรทั่วไป การนำเข้าจากต่างประเทศก็มี 2 วิธีเช่นกันคือ ส่งเมล็ดพันธุ์ขยายไปให้บริษัทคู่ค้าในต่างประเทศผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้ และนำเข้าเมล็ดพันธุ์จำหน่ายจากต่างประเทศ

เมล็ดพันธุ์ฝักที่ขายในท้องตลาดเป็นเมล็ดพันธุ์ฝักที่ผลิตในประเทศน้อยกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าขายทั้งหมด (สุทัศน์ และคณะ, 2531) เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวเป็นพันธุ์ผสมเปิดเกือบทั้งหมด เช่น เมล็ดพันธุ์ฝักบุงจีน ซึ่งรับซื้อจากเกษตรกรทั่วไป เมล็ดพันธุ์ฝักชนิดนี้มีราคาถูกและวิธีการผลิตที่ไม่ยุ่งยากนัก มีทั้งการส่งออกและนำเข้าจากต่างประเทศแต่มีปริมาณน้อย สำหรับเมล็ดพันธุ์ฝักลูกผสมส่วนใหญ่จะนำเข้าจากต่างประเทศ มีการพัฒนาและผลิตพันธุ์ฝักลูกผสมโดยเกษตรกรคู่สัญญาในประเทศแต่ก็ไม่มากนัก

การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักลูกผสมต้องใช้เทคโนโลยีมาประกอบการผลิตและปรับปรุงพันธุ์เป็นอย่างมาก บริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์จึงมักนำเข้าเมล็ดพันธุ์เหล่านี้มาทำการทดสอบพันธุ์จนได้พันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกในประเทศไทย แล้วจึงส่งไปทำการขยายพันธุ์ในสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรป

กลยุทธ์การขาย

ลักษณะที่สำคัญของเมล็ดพันธุ์ฝักคือ ความแตกต่างของสินค้าแสดงในรูปของตราหรือยี่ห้อ ซึ่งมีมากกว่า 50 ยี่ห้อในท้องตลาด เมล็ดพันธุ์ฝักแต่ละยี่ห้อจะเป็นที่นิยมในเฉพาะท้องที่หนึ่งๆ คู่แข่งกันจะตีตลาดได้ยาก ประกอบกับการปลูกพืชต้องอาศัยความชำนาญและการเกษตรกรรมทำให้เกษตรกรมั่นใจว่าดีกว่ายี่ห้อที่ใช้อยู่เดิม

กลยุทธ์ที่ใช้ในการส่งเสริมการขายเมล็ดพันธุ์ฝักคือ มีการทำแปลงสาธิตในที่ดินของเกษตรกร ซึ่งนับว่าประสบผลสำเร็จมากที่สุด มีการขายโดยตรงให้กับเกษตรกร และให้เครดิตแก่ร้านค้าในท้องถิ่น สำหรับบริษัทเมล็ดพันธุ์ขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีการโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายไปถึงเกษตรกรมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะได้มีส่วนแบ่งในตลาดที่สูงขึ้น

ผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ

การพัฒนาเทคโนโลยีที่ได้รับจากต่างประเทศได้มีส่วนทำให้อุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาคเอกชนที่ผ่านมา แสดงให้เห็นได้จากการแข่งขันในอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการรับรองเมล็ดพันธุ์ดังนี้

การแข่งขันในอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์

ในอดีตนั้นมีบริษัทเอกชนขนาดใหญ่เพียง 2-3 บริษัท ที่ทำการผลิตและขายเมล็ดพันธุ์ ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ฝักเป็นส่วนใหญ่ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาหลายบริษัทที่เข้ามาแข่งขันในตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักมากขึ้น แต่ก็มีเพียงไม่กี่บริษัทที่ครองตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักแต่ละชนิดไว้และมีการแข่งขันในตลาดค่อนข้างมาก ส่วนบริษัทขนาดเล็กจะมีส่วนแบ่งในตลาดอยู่บ้างก็เฉพาะพืชฝักบางชนิดเท่านั้น และจากการที่บริษัทเอกชนหลายบริษัทได้ให้ความสนใจในการศึกษาวิจัยในด้านพืชฝักมากขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะมีบริษัทเล็กเข้ามาแข่งขันในตลาดเมล็ดพันธุ์เฉพาะอย่างมากขึ้น

กลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญของบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์คือ การทำให้เมล็ดพันธุ์มีความแตกต่างกันในรูปของยี่ห้อหรือตรา เมล็ดพันธุ์ฝักมีไม่น้อยกว่า 50-60 ตราที่เกษตรกรนิยมใช้ ซึ่งมีราคาสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ฝักโดยทั่วไปที่ไม่มียี่ห้อหรือตราประมาณ 10-20 เปอร์เซ็นต์

สำหรับเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรให้ความนิยมนั้น จะยังครองความนิยมอยู่ได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการสนับสนุนในเชิงวิชาการเพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ไว้ ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อเกษตรกรโดยตรง เนื่องจากเกษตรกรมีโอกาสเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ดีได้มากขึ้นกว่าเดิม และเมื่อมีการแข่งขันกันมากขึ้นก็จะทำให้เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ดีได้ในราคาที่เป็นธรรมมากกว่าเดิมด้วย

ตลาดเมล็ดพันธุ์ในปัจจุบันได้มีการขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเกษตรกรได้ให้ความสนใจในการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีมากขึ้น เมื่อมีการขยายตลาดมากขึ้น แต่ละบริษัทก็ย่อมหาทางขยายการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทมีความชำนาญและเป็นที่ยอมรับให้มากขึ้นด้วย

การถ่ายทอดเทคโนโลยี

ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของการค้าเมล็ดพันธุ์ภาคเอกชนคือ การเปิดกว้างสำหรับการนำเข้าเมล็ดพันธุ์และการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีผลทำให้การพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์เพิ่มมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างรวดเร็วในช่วงระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา สำหรับการแข่งขันในการทำวิจัยและพัฒนาของบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะฝักนั้น กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากการลงทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ เพราะเป็นการผลักดันให้บริษัทภายในประเทศต้องทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและคัดพันธุ์ที่ดีให้มากขึ้น เพื่อรักษาตลาดของตนเองเอาไว้ และสามารถแข่งขันกับบริษัทเข้ามาใหม่ได้ ซึ่งเห็นได้ว่าในปัจจุบันบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์ต่างก็มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์แทบทุกบริษัท

การรับรองเมล็ดพันธุ์

บริษัทเอกชนไม่ได้ให้ความสนใจในการรับรองพันธุ์มากเท่าใดนัก เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นมีมากมายหลากหลายพันธุ์ หลากหลายชนิด การรับรองพันธุ์จึงไม่ได้ผลเท่าไรนัก ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่กล่าวไว้ใน "การรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์" ของประนอม ศรีสวัสดิ์ ในปี พ.ศ. 2532 นอกจากนี้ยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรับรองพันธุ์อีก ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ดังนั้นบริษัทเอกชนจึงไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร

โครงสร้างการตลาด

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักนั้น สามารถที่จะอธิบายถึงโครงสร้างการตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักได้ดังนี้

1. จำนวนผู้ประกอบการไม่มากนัก โดยในกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มแรกนั้นจะมีจำนวนน้อย และสามารถครองส่วนแบ่งตลาดส่วนใหญ่ไว้ได้ ส่วนผู้ประกอบการอีก 2 กลุ่มนั้นก็จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยถ้าเป็นธุรกิจขนาดเล็กก็จะมีผู้ประกอบการจำนวนมากขึ้น
2. ความแตกต่างของสินค้าและคุณภาพ ถ้าเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นเป็นเมล็ดพันธุ์ผสมปล่อยคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ก็จะไม่ค่อยแตกต่างกัน แต่ถ้าเป็นเมล็ดพันธุ์ฝักลูกผสมนั้นก็แล้วแต่บริษัทที่ทำกรปรับปรุงพันธุ์ว่าผลผลิตนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่พันธุ์ที่ปรับปรุงได้ โดยส่วนใหญ่แล้วคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ลูกผสมนั้นจะมีคุณภาพสูงเหมือนกัน
3. อุปสรรคในการเข้าตลาด ถ้าพิจารณาตามกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์นั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มแรกนั้นจะเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างครบวงจรตั้งแต่การวิจัย การผลิต การตลาด ดังนั้นกลุ่มนี้จึงครองส่วนแบ่งตลาดส่วนใหญ่เอาไว้ โดยผู้บริโภคคือเกษตรกรนั้นจะยึดเอาชื่อหรือของเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีคุณภาพสูงหรือได้ผลผลิตที่แน่นอน มักจะไม่เสี่ยงกับชื่อที่ไม่รู้จักหรือคุ้นเคย จึงทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ยาก แต่ในกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ 2 นั้นมีขนาดเล็กกว่ากลุ่มแรก การเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่อาจจะง่ายกว่ากลุ่มแรก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตลาดภายในประเทศ ส่วนกลุ่มที่ 3 นั้นเป็นธุรกิจขนาดไม่ใหญ่มากนัก ผู้ประกอบการรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย เนื่องจากไม่ต้องลงทุนมากนักแต่เมื่อธุรกิจของเขา ก็สามารถที่จะออกจากธุรกิจนี้ได้ง่ายเช่นกัน

วิธีการตลาด

เมล็ดพันธุ์ผักที่จำหน่ายในประเทศไทยมีทั้งเมล็ดพันธุ์ผักที่นำเข้ามาจากต่างประเทศและที่ผลิตได้ในประเทศไทยเอง และเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ในประเทศนั้นก็มีการผลิตเพื่อใช้ในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จากการที่ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเป็นธุรกิจที่มีการเจริญเติบโตช้า ดังนั้นวิธีการตลาดจึงยังเป็นในลักษณะเหมือนเดิมดังเช่นปี พ.ศ. 2532 ซึ่งการตลาดเมล็ดพันธุ์ดังกล่าวนี้ดำเนินการโดยผู้ประกอบการหลายกลุ่ม กล่าวคือ

1. เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการใน 3 ลักษณะคือ

1.1 เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ผักอิสระ เมล็ดพันธุ์ผักที่ผลิตได้นี้เกษตรกรจะนำไปจำหน่ายให้กับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเล็กน้อยที่เกษตรกรเก็บไว้ใช้ทำพันธุ์และจำหน่ายให้กับเกษตรกรเพื่อนบ้าน

1.2 เกษตรกรที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักแปลงขยายพันธุ์ให้กับหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เกษตรกรจะจำหน่ายให้กับหน่วยงานที่ให้ทำการผลิตทั้งหมด

1.3 เกษตรกรที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักให้กับบริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเอกชน เมล็ดพันธุ์ผักที่ผลิตได้นี้เกษตรกรจะจำหน่ายให้กับบริษัทที่ให้ทำการผลิตทั้งหมดเช่นกัน

2. พ่อค้าท้องถิ่น ได้แก่ พ่อค้าที่มีภูมิลำเนาใกล้แหล่งเพาะปลูก หรือเป็นเกษตรกรรายใหญ่ในท้องถิ่น พ่อค้าท้องถิ่นนี้จะรับซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากเกษตรกรผู้ผลิต แล้วนำไปจำหน่ายให้พ่อค้ารายใหญ่ในระดับจังหวัดและเกษตรกรผู้เพาะปลูกพืชผักรายอื่น ๆ ต่อไป

3. พ่อค้าระดับจังหวัด จะทำหน้าที่ทั้งในการรับซื้อและรวบรวมเมล็ดพันธุ์ผักจากพ่อค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายให้กับบริษัทเมล็ดพันธุ์ผักในกรุงเทพฯ และรับเมล็ดพันธุ์ผักจากบริษัทเมล็ดพันธุ์ในกรุงเทพฯ เพื่อจำหน่ายให้พ่อค้าท้องถิ่นและเกษตรกรเพื่อนำไปเพาะปลูก

4. บริษัทเมล็ดพันธุ์ผักเอกชน เมล็ดพันธุ์ผักในส่วนนี้มีทั้งเมล็ดพันธุ์ผักที่มาจาก การนำเข้าเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทขยายพันธุ์เอง และเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทรับซื้อจากเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งเมล็ดพันธุ์ผักดังกล่าวนี้จะจำหน่ายผ่านองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ พ่อค้าระดับจังหวัด พ่อค้าท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และร.ก.ส.ไปยังปลายทางคือเกษตรกรผู้เพาะปลูก และนอกจากนั้นก็ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

5. หน่วยงานของรัฐที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก เมล็ดพันธุ์ฝักในส่วนนี้มีทั้งที่เกิดจากการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์โดยหน่วยงานของรัฐเอง และที่รับซื้อคืนจากเกษตรกรที่ทำการขยายพันธุ์ให้ภายใต้การควบคุมดูแลและแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จะมีส่วนหนึ่งจำหน่ายให้แก่เกษตรกรที่เพาะปลูกฝักโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะผ่านไปทาง อ.ต.ก. ร.ก.ส. กลุ่มเกษตรกรและโครงการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะถึงมือของเกษตรกรเช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 3

ภาวะการส่งออก

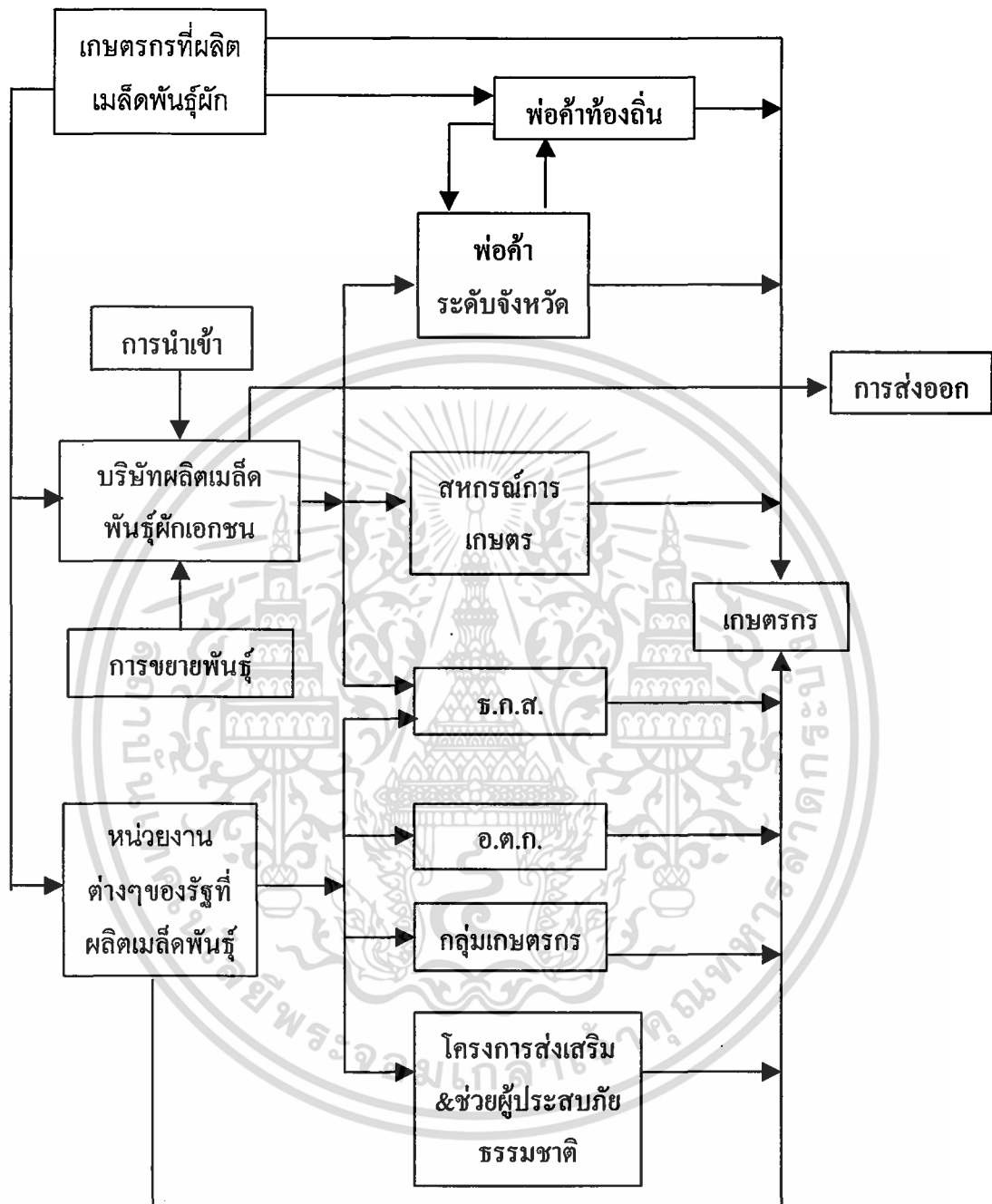
ปริมาณและมูลค่าการส่งออก

ปัจจุบันการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทยไปยังต่างประเทศนั้นมีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณการส่งออก 1,547.92 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 1,701.54 ตันและ 1,916.37 ตัน ในปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการส่งออกนั้นก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน คือ จากมูลค่า 302.96 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 362.76 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 19.74 และเพิ่มขึ้นเป็น 577.97 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 59.33 (ตารางที่ 6)

ชนิดของเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีปริมาณการส่งออกมากที่สุดในปี พ.ศ. 2540 นั่นคือ ฝักบุงจิน เป็นปริมาณ 1,354.45 ตัน รองลงมาคือ แดงโม 194.71 ตัน และฝักกาดกว้างตุง 62.54 ตัน ตามลำดับ ส่วนชนิดที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุดในปี พ.ศ. 2540 คือ แดงโม มีมูลค่า 156.85 ล้านบาท รองลงมาคือ มะเขือเทศ 151.29 ล้านบาทและพริก 111.14 ล้านบาท (ตารางที่ 7) จากสถิติการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538-2540 นั้นจะเห็นได้ว่า เมล็ดพันธุ์ฝักที่มีศักยภาพทางการตลาดสูง คือ มะเขือเทศ แดงโม และพริก เนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกมากเป็น 3 อันดับแรก

ตลาดส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้านั้น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ได้หวัน ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ จีน โดยในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 นั้น อัตราการขยายตัวในการส่งออกไปยังประเทศได้หวันมากที่สุดถึงร้อยละ 628.12 (ตารางที่ 6)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3 วิธีการตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทย

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2532)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

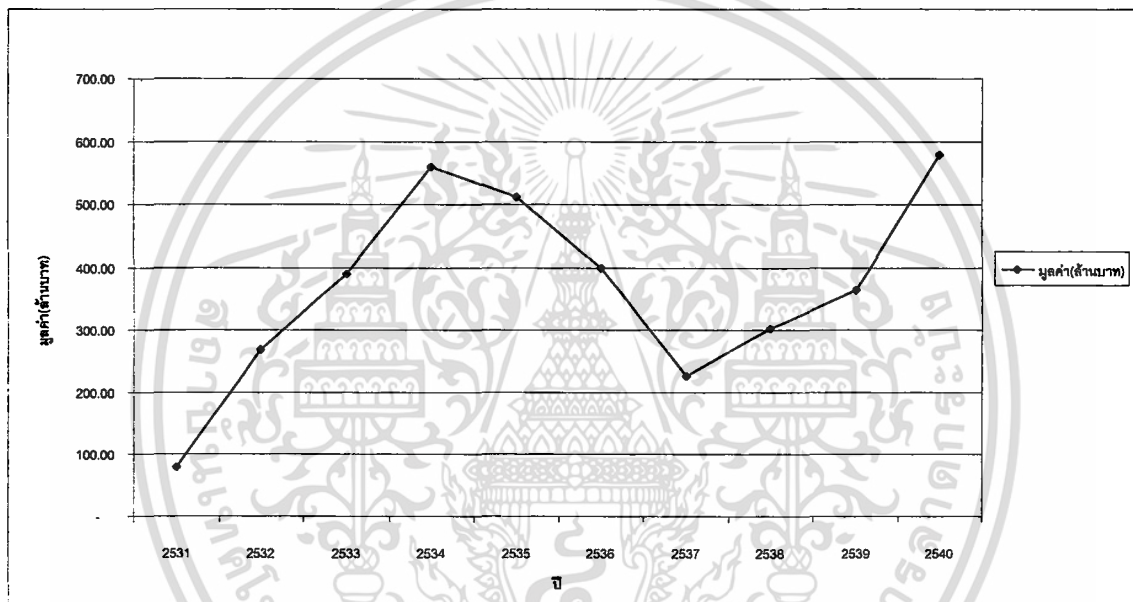
ตารางที่ 6 มูลค่าและอัตราการขยายตัวการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักแยกขายประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2539-2540

ประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			สัดส่วนการส่งออก (ร้อยละ)			ความแตกต่างของสัดส่วนการส่งออก		อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	
	2538	2539	2540	2538	2539	2540	2539	2540	2539	2540
สหรัฐอเมริกา	98.16	132.78	150.65	32.40	36.60	26.07	4.20	-10.54	35.27	13.46
ไต้หวัน	9.60	12.59	91.67	3.17	3.47	15.86	0.30	12.39	31.15	628.12
ญี่ปุ่น	37.81	38.82	55.82	12.48	10.71	9.66	-1.78	-1.04	2.67	43.79
เนเธอร์แลนด์	23.44	22.32	45.78	7.74	6.15	7.92	-1.58	1.77	-4.78	105.11
จีน	12.32	17.68	42.32	4.07	4.87	7.32	0.81	2.45	43.51	139.37
เวียดนาม	13.67	19.42	44.46	4.50	5.35	7.69	0.84	2.34	42.06	128.94
อินโดนีเซีย	20.65	37.78	40.09	6.82	10.42	6.94	3.60	-3.48	82.95	6.11
ฮ่องกง	31.59	22.36	32.35	10.43	6.16	5.60	-4.26	-0.57	-29.22	44.68
มาเลเซีย	13.89	13.84	14.66	4.58	3.83	2.54	0.77	-1.28	-0.36	5.92
อิสราเอล	10.38	4.69	13.95	3.43	1.29	2.40	-2.13	1.12	-54.82	197.44
เกาหลี	14.97	20.22	12.78	4.94	5.57	2.21	0.63	-3.36	35.07	36.80
พม่า	0.49	1.24	5.41	0.16	0.34	0.94	0.18	0.59	153.06	336.29
ประเทศอื่น ๆ	15.99	19.02	28.03	5.28	5.24	4.85	-0.03	-0.39	18.95	47.37
รวม	302.96	362.76	577.97	100.00	100.00	100.00	-	-	19.74	59.33

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

แนวโน้มการส่งออก

จากการศึกษาถึงปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย นั้นจะเห็นได้ว่า มีปริมาณและมูลค่าที่เพิ่มขึ้น และอัตราการขยายตัวก็เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 6) และยังมีแนวโน้มการส่งออกที่จะเพิ่มสูงขึ้นด้วย จากภาพที่ 4 และ 5 ซึ่งแสดงถึงปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2540 นั้น จะเห็นได้ว่า กราฟมีลักษณะคล้ายกัน และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออก

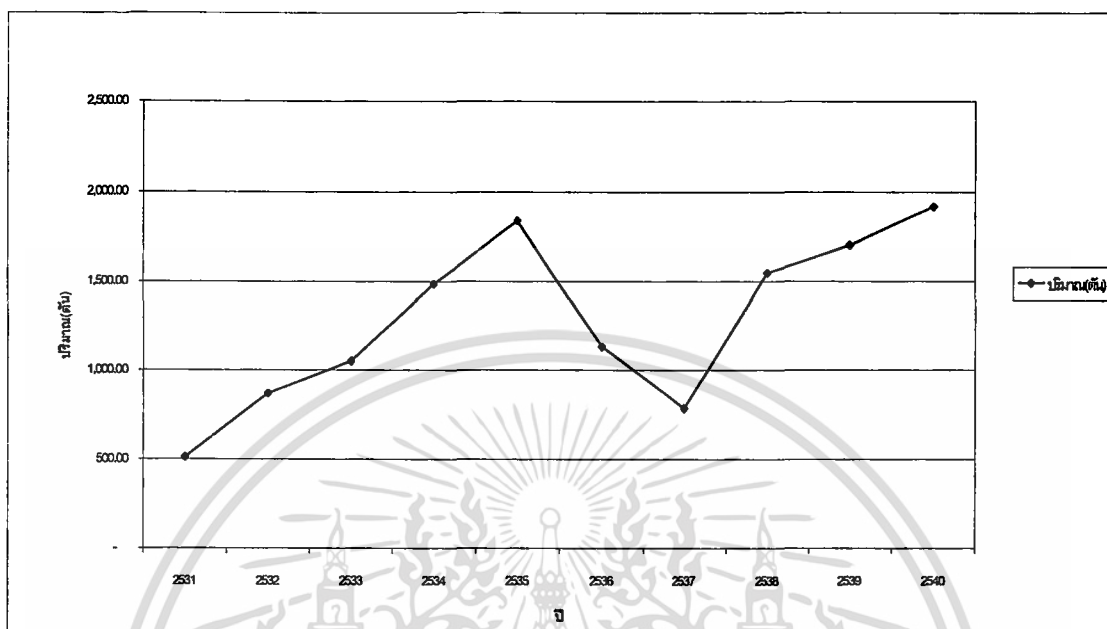

ภาพที่ 4 มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2540 (ล้านบาท)

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

เมื่อพิจารณาภาพที่ 4 และ 5 จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2537 ลักษณะของกราฟทั้ง 2 ภาพจะเป็นจุดที่ตกต่ำลงมาจากปีอื่น ๆ แล้วพอถึงปี พ.ศ. 2538 ก็เริ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2540 สาเหตุที่ปี พ.ศ. 2537 มีการส่งออกน้อยนั้นอาจจะเป็นเพราะว่า ในช่วงนั้นสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยดี มีการลงทุนสูง ภาคอุตสาหกรรมเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมากกว่าภาคเกษตรกรรม จึงทำให้แรงงานภาคเกษตรกรรมไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น การผลิตเมล็ดพันธุ์ผักนั้นจำเป็นต้องใช้แรงงานมาก จึงทำให้การผลิตน้อยลง ส่งออกน้อยลงด้วย หรืออาจจะมีความต้องการเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อใช้ในประเศมาก แต่ปริมาณการผลิตมีน้อย จึงมีการส่งออกน้อยลงกว่าปีอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5 ปริมาณการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2540 (ตัน)

ที่มา : (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยนั้น ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไต้หวัน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศจีน โดยเมื่อพิจารณาถึงปริมาณและมูลค่าการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยนั้น (ตารางที่ 8, 9) สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2538 มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักเป็น 32.83 ตัน มูลค่า 98.16 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 37.26 ตัน มูลค่า 132.78 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 และเพิ่มขึ้นเป็น 44.45 ตัน มูลค่า 150.65 ล้านบาท ซึ่งจากสถิติการนำเข้าจากประเทศไทยนั้น มูลค่าการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีมากที่สุดคือเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ เป็นมูลค่า 73.69 ล้านบาท อันดับที่สองคือเมล็ดพันธุ์พริก เป็นมูลค่า 61.54 ล้านบาท ส่วนอันดับที่สามคือ เมล็ดพันธุ์แตงโม เป็นมูลค่า 14 ล้านบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเทศไต้หวัน มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยในปริมาณและมูลค่าที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2538 มีการนำเข้าเป็นปริมาณ 58.12 ตัน มูลค่า 9.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นปริมาณ 65.86 ตัน มูลค่า 12.59 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 และเพิ่มขึ้นเป็น 158.41 ตัน มูลค่า 91.67 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีมูลค่าการนำเข้าจากประเทศไทยอันดับที่หนึ่งถึงสาม ได้แก่ เมล็ดพันธุ์แดงโม มูลค่า 75.69 ล้านบาท เมล็ดพันธุ์พริก มูลค่า 5.02 ล้านบาท และเมล็ดพันธุ์แดงกวา มูลค่า 4.96 ล้านบาท ตามลำดับ

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศคู่ค้าอีกประเทศหนึ่งที่มีการนำเข้าจากประเทศไทยส่วนใหญ่ จะเป็นการจ้างให้บริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักในประเทศไทยผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักให้ตามที่ต้องการ โดยจะส่งพ่อแม่พันธุ์มาให้ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นประสบปัญหาแรงงานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทย ในปริมาณที่ลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 -2540 แต่มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่เมล็ดพันธุ์ที่นำเข้าจะเป็นพันธุ์ลูกผสม ซึ่งมีมูลค่าต่อหน่วยสูง กล่าวคือในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณการนำเข้าเป็น 19.36 ตัน มูลค่า 37.81 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2539 นำเข้าเป็น 17.24 ตัน มูลค่า 38.82 ล้านบาท และ 31.35 ตัน มูลค่า 55.82 ล้านบาท โดยในปี พ.ศ. 2540 โดยเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีการนำเข้าจากประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 มีมูลค่ามากที่สุดคือเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ มีมูลค่า 23.51 ล้านบาท ส่วนอันดับที่สองคือ เมล็ดพันธุ์แดงกวา ซึ่งมีมูลค่า 14.32 ล้านบาท ส่วนอันดับที่สามคือ เมล็ดพันธุ์แดงโม มีมูลค่า 7.72 ล้านบาท

ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณนำเข้า 6.57 ตัน มูลค่า 23.44 ล้านบาท แต่ในปี พ.ศ. 2539 มีปริมาณและมูลค่าการนำเข้าลดลงเป็น 4.87 ตัน มูลค่า 17.68 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ. 2540 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าก็เพิ่มขึ้นเป็น 10.52 ตัน มูลค่า 45.78 ล้านบาท ซึ่งเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีการนำเข้าจากประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ที่มีมูลค่ามากที่สุดคือเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ มูลค่า 24.02 ล้านบาท รองลงมาคือเมล็ดพันธุ์พริก มีมูลค่า 14.89 ล้านบาท รองลงมาเป็นอันดับสามคือเมล็ดพันธุ์แดงโม มีมูลค่า 4.49 ล้านบาท

ประเทศจีน เป็นประเทศคู่ค้าในแถบทวีปเอเชียที่สำคัญอีกประเทศหนึ่งของประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นและไต้หวัน โดยปริมาณและมูลค่าการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ฝักจากประเทศไทยนั้นมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณ 265.27 ตัน มูลค่า 12.32 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 626.47 ตัน มูลค่า 22.32 ล้านบาท และเป็น 872.99 ตัน มูลค่า 42.32 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ตามลำดับ ซึ่งเมล็ดพันธุ์ฝักที่จีนนำเข้าจากประเทศไทยมากที่สุดในปี พ.ศ. 2540 คือ เมล็ดพันธุ์ฝักบ๊องจิน มีมูลค่าการนำเข้าเป็น 34.08 ล้านบาท ส่วนอันดับที่สองเมล็ดพันธุ์กะหล่ำดอก มีมูลค่า 2.43 ล้านบาท และอันดับที่สามคือเมล็ดพันธุ์แดงโม มีมูลค่า 2.19 ล้านบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าแยกตามชนิด ตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2538-2540

รายการ	พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2539		พ.ศ. 2540	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
คะน้า	6.64	0.53	7.67	0.79	7.35	1.06
ผักกาดขาว	5.47	1.58	4.96	1.99	4.75	3.38
ผักกาดเขียว	13.83	1.59	5.87	1.16	9.26	1.72
ผักกาดกวางตุ้ง	48.38	3.09	33.49	3.94	62.54	10.68
ผักกาดหัว	38.55	3.29	40.38	3.84	58.07	7.44
ผักกาดหอม	6.34	0.87	12.11	1.37	11.93	1.86
กะหล่ำดอก	1.08	1.58	0.83	2.13	2.06	4.94
กะหล่ำปลี	3.03	9.59	6.17	19.49	5.55	20.22
บรอกโคลี	0.01	0.14	0.32	1.55	0.18	1.13
ผักบุ้งจีน	1,160.46	43.47	1,354.57	41.88	1,354.45	55.11
พริก	9.76	34.32	11.72	56.17	23.73	111.14
มะเขือเทศ	30.28	107.64	34.58	128.39	36.55	151.29
แตงกวา	14.54	19.69	13.85	22.12	18.58	42.41
แตงโม	122.29	69.44	106.52	72.99	194.71	156.85
ถั่วลันเตา	4.87	0.21	7.31	0.36	33.83	2.52
ถั่วฝักยาว	36.03	2.36	23.42	1.96	33.40	2.25
ข้าวโพดหวาน	46.36	3.57	37.77	2.63	59.44	3.97
รวม	1,547.92	302.96	1,701.54	362.76	1,916.37	577.97

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมเพื่อการค้าไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญแยกตาม
ชนิด ปี พ.ศ. 2540 (ล้านบาท)

ชนิด	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	ไต้หวัน	ญี่ปุ่น	เนเธอร์แลนด์	จีน
คะน้า	0.18	0.09	-	-	0.01
ฝักกาดขาว	0.001 ¹	-	0.41	-	0.53
ฝักกาดเขียว	0.001 ¹	0.06	-	-	-
ฝักกาดวางตุ้ง	-	-	-	-	0.72
ฝักกาดหัว	0.002 ¹	0.006 ¹	0.001 ¹	-	0.24
ฝักกาดหอม	0.16	0.36	-	-	0.20
กะหล่ำดอก	-	0.13	0.42	-	2.43
กะหล่ำปลี	-	-	-	-	1.19
บรอกโคลี	-	0.08	-	-	0.06
ฝักนึ่งจีน	0.05	2.71	0.11	0.01	34.08
พริก	61.55	5.02	7.38	14.89	0.17
มะเขือเทศ	73.69	2.34	23.51	24.02	-
แตงกวา	1.00	4.96	14.32	2.37	-
แตงโม	14.00	75.69	7.72	4.49	2.19
ถั่วลันเตา	-	0.05	1.95	-	0.45
ถั่วฝักยาว	-	0.18	-	-	0.06
ข้าวโพดหวาน	0.02	-	-	-	-
รวม	150.65	91.67	55.82	45.78	42.32

หมายเหตุ ¹ มูลค่าการส่งออกน้อยกว่า 10,000 บาท

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

ตารางที่ 9 ปริมาณการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญแยกตาม
ชนิด พ.ศ. 2540 (ตัน)

ชนิด	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	ไต้หวัน	ญี่ปุ่น	เนเธอร์แลนด์	จีน
คะน้า	2.52	0.96	-	-	0.10
ผักกาดขาว	0.001 ¹	-	0.16	-	0.46
ผักกาดเขียว	0.01	0.62	-	-	-
ผักกาดวางตุ้ง	-	-	-	-	1.75
ผักกาดหัว	0.01	0.06	0.02	-	0.19
ผักกาดหอม	0.99	3.34	-	-	0.23
กะหล่ำดอก	-	0.11	0.16	-	0.92
กะหล่ำปลี	-	-	-	-	0.41
บรอกโคลี	-	0.03	-	-	0.01
ผักนึ่งจีน	0.91	44.70	2.00	0.21	845.25
พริก	10.98	1.73	1.16	2.01	0.10
มะเขือเทศ	22.32	0.44	4.24	5.06	-
แตงกวา	0.47	1.82	5.81	1.37	-
แตงโม	6.22	101.55	5.03	1.89	2.12
ถั่วลันเตา	-	0.51	12.78	-	19.75
ถั่วฝักยาว	-	2.54	-	-	1.70
ข้าวโพดหวาน	0.02	-	-	-	-
รวม	44.45	158.41	31.35	10.52	872.99

หมายเหตุ ¹ ปริมาณการส่งออกน้อยกว่า 100 กิโลกรัม
ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ

การผลิตเมล็ดพันธุ์ของประเทศในแถบเอเชียค่อนข้างจะได้เปรียบประเทศในแถบยุโรปและอเมริกาอย่างมาก เนื่องจากพืชผักเกือบทุกชนิดสามารถเจริญเติบโตได้ตลอดทั้งปี ในขณะที่ทวีปยุโรปและอเมริกาจะไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ในช่วงฤดูหนาว จึงทำให้แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญอยู่ในแถบเอเชียเป็นส่วนใหญ่ สำหรับประเทศไทยแล้ว อินเดีย จีน และเวียดนามถือได้ว่าเป็นคู่แข่งที่น่าสนใจในธุรกิจสายนี้ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการผลิตอย่างมาก ประกอบกับค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าประเทศไทยจึงทำให้เมล็ดพันธุ์มีราคาถูกกว่าประเทศไทย โดยเฉพาะในส่วนของเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีการผลิตมากนัก และมีคุณภาพเมล็ดพันธุ์ปานกลาง ในปัจจุบันมีบริษัทเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศทั้งในเอเชียและยุโรปเริ่มสนใจให้ออร์เดอร์ผลิตเมล็ดพันธุ์กับประเทศเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่าในอนาคตประเทศไทยต้องหลีกเลี่ยงไปผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ต้องใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นและเป็นชนิดที่ต้องมีคุณภาพสูงจึงจะสามารถแข่งขันในธุรกิจนี้ได้ ซึ่งประเทศไทยก็มีจุดที่เอื้ออำนวยอยู่มาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีการผลิตประสิทธิภาพของคนตลอดจนความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ในเรื่องของลิขสิทธิ์พันธุ์ (หนึ่งฤทัย, 2541)

ส่วนแบ่งตลาดการส่งออก

มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2540 นั้น มีมูลค่าเป็น 577.97 ล้านบาท บริษัทเอกชนที่ดำเนินการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมในปี พ.ศ. 2540 ทั้งหมดมี 30 บริษัท ซึ่งบริษัทผู้ส่งออกที่มีส่วนแบ่งการตลาดเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมมากที่สุดคือ บริษัท เจียใต้เมล็ดพันธุ์ จำกัด โดยมีมูลค่าการส่งออก 106.16 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.38 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อันดับสองคือ บริษัทเพื่อนเกษตรกร จำกัด มีมูลค่าการส่งออก 75.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.03 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อันดับที่สามคือ บริษัทชินเมล็ดพันธุ์ จำกัด มีมูลค่าการส่งออก 65.32 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.30 ของมูลค่าการส่งออก (ภาพที่ 6) นอกจากนี้ยังมีบริษัทส่งออกรายอื่นๆ ดังตารางที่ 10 ซึ่งแสดงรายชื่อบริษัทผู้ส่งออกที่ครองส่วนแบ่งตลาดส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมของไทย 10 อันดับแรกและมูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมไว้ด้วย

บริษัทเจียใต้เมล็ดพันธุ์ เป็นบริษัทที่ดำเนินงานด้านการค้าเมล็ดพันธุ์มาประมาณ 78 ปีมาแล้ว นับเป็นบริษัทเมล็ดพันธุ์ที่เก่าแก่มาก แต่ปัจจุบันก็ยังมั่นคงในธุรกิจนี้ โดยมีรูปแบบธุรกิจเมล็ดพันธุ์หลายรูปแบบ ทั้งที่ปรับปรุงพันธุ์และผลิตในประเทศไทย เพื่อป้อนตลาดทั้งในและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่างประเทศ โดยมีสถานีปรับปรุงพันธุ์ของบริษัทเองตั้งอยู่ทั้งในและนอกประเทศไทย จากการที่บริษัทดำเนินการค้าค้านี้มานานแล้ว จึงมีลูกค้าอยู่ทั่วโลก ทำให้ครองส่วนแบ่งตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักมากที่สุด ส่วนบริษัทเพื่อนเกษตรกรเป็นบริษัทที่ดำเนินการผลิตตามคำสั่งซื้อของบริษัทลูกค้าในต่างประเทศ โดยบริษัทเพื่อนเกษตรกรนั้นเป็นบริษัทสาขาของบริษัทโนวัว เมล็ดพันธุ์ จำกัด (Know-Yoa Seed) ซึ่งเป็นบริษัทในประเทศไทย

การส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักของไทยนั้น บริษัทผู้ส่งออกแต่ละรายจะมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว ซึ่งบริษัทจะรับคำสั่งซื้อจากบริษัทลูกค้าในต่างประเทศ หรือรับจ้างผลิตเมล็ดพันธุ์ให้แก่บริษัทในต่างประเทศ โดยบริษัทลูกค้านั้นจะจัดส่งพ่อแม่พันธุ์ที่จะทำการผลิตเมล็ดพันธุ์มาให้ แล้วเมื่อผลิตได้ตามที่ต้องการแล้วก็จะจัดส่งกลับให้บริษัทลูกค้าทั้งหมด หรือแล้วแต่สัญญาที่มีการตกลงกันได้ ในส่วนของการครองส่วนแบ่งตลาดการส่งออกของบริษัทผู้ส่งออกแต่ละรายนั้น ก็จะขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของบริษัทลูกค้าในต่างประเทศที่มีต่อบริษัทผู้ส่งออกของประเทศไทย ดังนั้นบริษัทที่มีความมั่นคงและดำเนินงานในธุรกิจเมล็ดพันธุ์มานานอย่างบริษัทเจียไต๋เมล็ดพันธุ์ จึงมีส่วนแบ่งตลาดสูงกว่าบริษัทรายอื่นๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงส่วนแบ่งตลาดของบริษัทผู้ส่งออกรายอื่นแล้วพบว่า แม้ว่าจะมีส่วนแบ่งตลาดเพียงเล็กน้อย หากนำมารวมกันแล้วก็จะมียุทธศาสตร์การส่งออกเป็นจำนวนหลายล้านบาทเช่นกัน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

ขั้นตอนการส่งออก

เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมนั้นเป็นของต้องกักตัก การส่งออกจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือกรมวิชาการแล้วแต่กรณี ดังนั้นในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควบคุมนั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากกรมวิชาการเกษตร ตาม พ.ร.บ. พันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (กระทรวงการคลัง, 2539)

ผู้ประกอบการธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักส่งออก จะต้องทราบขั้นตอนต่างๆ และเอกสารที่ใช้ดำเนินการส่งออก ซึ่งมีความยุ่งยากมากกว่าการซื้อขายภายในประเทศ ขั้นตอนการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝัก มีดังนี้

1. ขออนุญาตและจดทะเบียนเป็นผู้ทำการส่งออกเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ที่ฝ่ายพันธุ์พืช กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้คือ
 - 1.1 แจ้งรายการส่งออกทุกราวตามแบบ พ.พ. 9 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนการส่งออก
 - 1.2 เจ้าหน้าที่กรอกรายการส่งออกตามแบบฟอร์มด้านหลังใบอนุญาตส่งออก และลงนามรับแจ้งการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 10 ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักควมเพื่อการค้าของผู้ส่งออกแต่ละรายใน
ปี พ.ศ. 2540

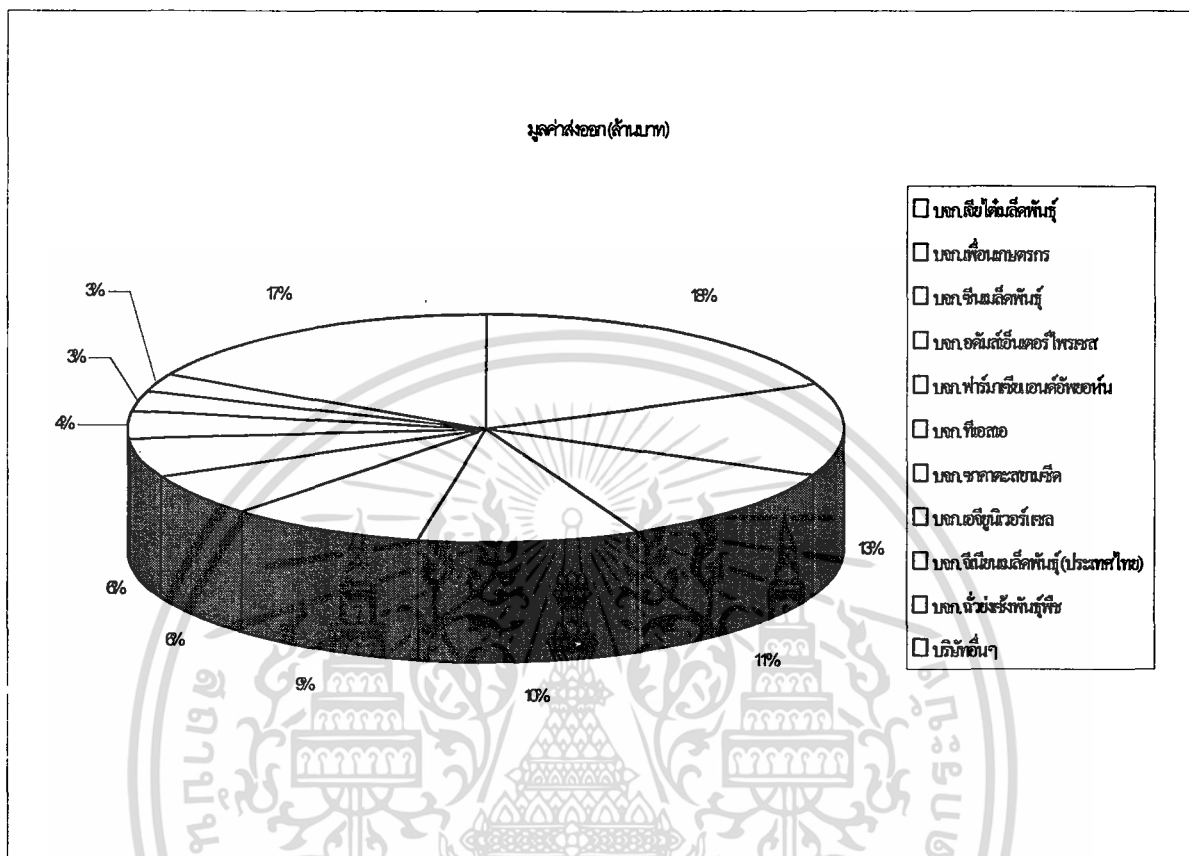
ชื่อผู้ส่งออก	ปริมาณส่งออก (ตัน)	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)	สัดส่วนมูลค่าส่งออก (ร้อยละ)
บจก. เจียไต๋เมล็ดพันธุ์	488.26	106.16	18.38
บจก. เพื่อนเกษตรกร	84.82	75.7	13.03
บจก. ชินเมล็ดพันธุ์	49.71	65.32	11.30
บจก. อคัมส์เอ็นเตอร์ไพรเซส	9.72	56.18	9.73
บจก. ฟาร์มมาเซียแอนค้อพอยท์	16.61	50.92	8.82
บจก. ทีเอสเอ	9.21	34.75	6.02
บจก. ซาคาตะสยามซีดี	9.78	32.75	5.67
บจก. เอจียูนิเวอร์แซล	4.63	22.01	3.80
บจก. จีเนียนเมล็ดพันธุ์ (ประเทศไทย)	5.50	16.05	2.79
บจก. ฉั่วย่งเซ็งพันธุ์พืช	353.17	14.61	2.54
บริษัทผู้ส่งออกรายอื่น ๆ	878.92	103.52	17.92
รวม	1,910.34	577.97	100.00

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

โดยใช้หลักฐานต่าง ๆ ในการจดทะเบียน คือ

1. สำเนาบัตรประชาชนของผู้ประกอบกิจการ
2. สำเนาทะเบียนพาณิชย์ หรือ ทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
3. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (ถ้าเป็นนิติบุคคล)
4. หนังสือแสดงว่าเป็นผู้ดำเนินกิจการของนิติบุคคล (ถ้าเป็นนิติบุคคล)
5. แผนผังแสดงที่ตั้งของสถานที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์และสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ควบคุม
6. หนังสือมอบอำนาจ ตีอากรแสดมปี 10, 30 บาท (กรณีที่ผู้ยื่นคำขอได้รับมอบอำนาจให้ยื่นคำขอแทน)
7. เอกสารอื่น ๆ เช่น ตัวอย่างผลากที่ติดกับภาชนะบรรจุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 6 ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกของบริษัทเอกชน พ.ศ. 2540
ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

2. ขอใบรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ในกรณีที่ประเทศคู่ค้าต้องการใบรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ผู้ส่งออกต้องขอให้ตรวจคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เพื่อส่งสินค้าเมล็ดพันธุ์ฝักรอกนอกราชอาณาจักรว่ามีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้ากำหนด โดยทำการติดต่อได้ที่ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ซึ่งผู้ส่งออกต้องยื่นคำขอตามแบบ ร.ม.3 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

2.1 การรับรองเฉพาะตัวอย่างให้นำตัวอย่างส่งเพื่อทดสอบ

2.2 การรับรองคุณภาพทั้งหมดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปทำการส่งตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ
ในขั้นตอนนี้จะใช้เวลาดำเนินการที่วันนั้นต้องขึ้นอยู่กับชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่จะทำการรับรอง โดยเสียค่าตรวจสอบตัวอย่างละ 200 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ผู้ส่งออกจะต้องขออนุญาตส่งออกไปนอกราชอาณาจักร (เพื่อกิจการค้า) โดยทำการขออนุญาตได้ที่ ฝ่ายบริการการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ ใช้หลักฐานในการขออนุญาตซึ่งประกอบด้วย

3.1 คำร้องขอรับใบอนุญาตส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (เพื่อกิจการที่เป็นการค้า) หรือแบบ อ. 3

3.2 หลักฐานในการซื้อขายอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ในขั้นตอนนี้ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมรวมทั้งสิ้นจำนวน 30 บาท ใช้เวลาในการดำเนินการ 14 วัน

4. พิธีการศุลกากร ผู้ประกอบการส่งออกต้องผ่านพิธีศุลกากร โดยติดต่อที่ฝ่ายพิธีการส่งออก กองตรวจสินค้าขาออก กรมศุลกากร ซึ่งใช้หลักฐานดังต่อไปนี้

4.1 ใบขนส่งสินค้าขาออก (กศก.101)

4.2 บัญชีราคาสินค้าเท่าจำนวนใบขนส่งสินค้าขาออกที่ยื่นทั้งหมด

4.3 บัญชีรายละเอียดการบรรจุหีบห่อ

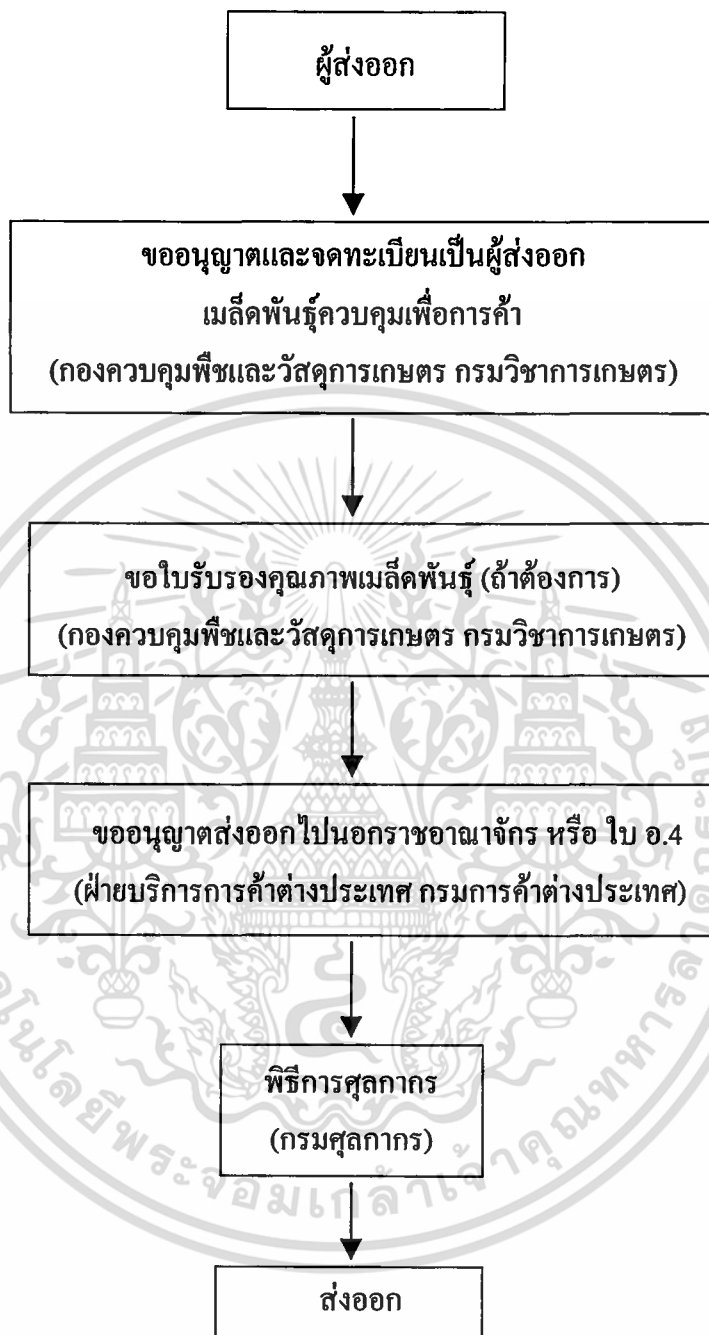
4.4 คำร้องขอทำการตรวจสินค้า

4.5 แบบธุรกิจต่างประเทศ(รต.1)สำหรับของส่งออกที่มีมูลค่ามากกว่า 500,000 บาท

4.6 ใบอนุญาตส่งออกไปนอกราชอาณาจักร (เพื่อกิจการค้า) หรือแบบ อ.4

ในขั้นตอนนี้ จะใช้เวลาดำเนินการ 1 วัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

เมื่อผ่านมารบทุกขั้นตอนแล้ว ผู้ส่งออกจะต้องนำเอกสารทั้งหมดไปยื่นที่กองตรวจสินค้าขาออกเพื่อทำการส่งออกต่อไป โดยในการส่งออกแต่ละคราวนั้นจะต้องขออนุญาตที่กรมวิชาการเกษตรทุกครั้ง จึงจะสามารถส่งออกได้ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการส่งออก

ที่มา: (กระทรวงการคลัง, 2539)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย

ปัญหาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าของประเทศไทยนั้น ไม่ค่อยจะพบมากเท่าใดนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ทำการส่งออกไปนั้น บางชนิดยังมีคุณภาพไม่ตรงตามที่ประเทศคู่ค้าต้องการ เนื่องมาจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยยังคงประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น (หน้า 20) จึงทำให้มีปัญหาในด้านคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ผักตามมา และในประเทศคู่ค้าบางประเทศนั้นมีมาตรการในงานการกักกันพืชก่อนนำเข้าประเทศเข้มงวดมาก เช่นประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้าในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านการผ่านขั้นตอนการส่งออกของกรมศุลกากร ซึ่งผู้ประกอบการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักประสบปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายที่ไม่ค่อยสะดวกนัก และความล่าช้าในการดำเนินขั้นตอนในการส่งออก โดยอาจจะทำให้สินค้าเกิดความเสียหายได้ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ผักนั้นเป็นสินค้าที่มีชีวิต จึงต้องการการดูแลรักษาอย่างดีเป็นอย่างดี

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของไทย

จากการศึกษาสภาพทั่วไปทั้งทางด้านการผลิตและการตลาดส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย สามารถกล่าวได้ว่าในปัจจุบันการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกได้รับความสนใจมากขึ้น ดังนั้นในบทนี้จึงแยกวิเคราะห์ลักษณะแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผัก ออกเป็น 2 ด้านคือ แนวทางการพัฒนาการผลิตและแนวทางการพัฒนาตลาดเมล็ดพันธุ์ผัก นอกจากนี้จะพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักของไทย รวมทั้งสู่ทางการขยายตลาดส่งออก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักนั้น ควรจะศึกษาถึงนโยบายและมาตรการการของรัฐในการสนับสนุนการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ผักของไทยก่อน

นโยบายและมาตรการของรัฐ

นโยบายการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย แบ่งเป้าหมายการผลิตออกเป็น 2 เป้าหมาย ซึ่งปัจจุบันก็ยังยึดถือนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เช่นเดียวกันกับในปี พ.ศ. 2532 คือ

เป้าหมายที่ 1 เน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า

เมล็ดพันธุ์ผักที่อยู่ในเป้าหมายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้านี้ ได้แก่ กระบี่ ผักกาดหัว ผักกาดกวางตุ้ง ผักกาดเขียวปลี ผักกาดเขียวปลี และถั่วลันเตา ซึ่งเมล็ดพันธุ์ดังกล่าวนี้ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตอยู่แล้ว แต่ต้นทุนการผลิตยังอยู่ในระดับสูง จำเป็นต้องวิจัยและพัฒนาเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ให้สามารถแข่งขันกับราคานำเข้าได้

สำหรับเมล็ดพันธุ์ผักบางชนิด เช่น กระหล่ำปลี กระหล่ำดอก และหอมหัวใหญ่ ยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยยังมีข้อจำกัดด้านภูมิอากาศในการผลิตเมล็ดพันธุ์เหล่านี้อยู่ จึงควรเร่งรัดงานวิจัยเพื่อให้ได้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพการผลิตในประเทศต่อไป

เป้าหมายที่ 2 เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก

เมล็ดพันธุ์ผักในเป้าหมายที่ 2 ได้แก่ ผักบ๊วยจีน แดงโม ข้าวโพดหวาน มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว และแตงกวา เป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผักบ๊วยจีนและแดงโม มีแนวโน้มการส่งออกสูงมาก และควรจะได้มีการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดตลอดเวลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับเมล็ดพันธุ์บางชนิด เช่น มะเขือเทศ ข้าวโพดหวานนั้น ความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ เป็นอุปสงค์ต่อเนื่องของความต้องการผลผลิตเพื่อบริโภคสด และใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงาน อุตสาหกรรมแปรรูป ซึ่งผลิตภัณฑ์แปรรูปนี้ก็มีตลาดต่างประเทศเป็นตลาดสำคัญ ดังนั้นการพัฒนา เมล็ดพันธุ์ในกลุ่มนี้ควรเน้นพันธุ์ที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปด้วย นอกจากนี้ทางภาครัฐบาลยังมีนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนด้านการผลิตและ การตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักด้วย โดยมีการดำเนินการทั้งทางด้านการผลิตและทางด้านการตลาดดังนี้

ด้านการผลิต

รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ส่งเสริมและพัฒนาการผลิต เมล็ดพันธุ์ฝัก ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนดำเนินการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก ให้ เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศและเพื่อการส่งออกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนด ให้มีแผนงาน โครงการและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการผลิตการตลาดฝักและเห็ด ซึ่งมีแผนงานในการ สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ดี และสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านเมล็ดพันธุ์ฝักถูก ผสมในราคาถูก เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และลดต้นทุนการผลิตอีกทาง หนึ่ง (นิรนาม, 2540)
2. จัดทำแผนพัฒนาพันธุ์พืชและสัตว์ เพื่อสนับสนุนการกระจายการผลิตทางการเกษตรเพื่อ ให้ได้พันธุ์รับรองเป็นพันธุ์มาตรฐานสำหรับเกษตรกร ชนิดพืชฝักที่อยู่ภายใต้โครงการดังกล่าว ได้แก่ พริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า หอมแดง มันฝรั่ง และหน่อไม้ฝรั่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กรมวิขา การเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. ให้การสนับสนุนเอกชนด้านการผลิต ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน มาตรา 44 ระบุว่า รัฐจะไม่ประกอบการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแข่งขันกับกิจการที่ได้รับการส่งเสริม ขณะเดียวกันการ ลงทุนในอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ฝักของเอกชนก็จะได้รับการลดหย่อนภาษี
4. มีการตั้งคณะกรรมการประสานงานวิจัยและพัฒนาพืชฝักแห่งชาติ ประกอบด้วย นักวิชาการพืชฝักของสถาบันต่าง ๆ ทางการเกษตร ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงาน 4 ชุดคือ คณะ ทำงานมะเขือเทศ พืชตระกูลถั่ว พืชฝักตระกูลครุซีเฟอร์ และข้าวโพดอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นงานวิจัย ด้านปรับปรุงพันธุ์ การทดสอบสายพันธุ์ การเขตกรรม การเพิ่มผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์

ด้านการตลาด

1. การนำเข้า – ส่งออก โดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้ เมล็ดพันธุ์ผัก เป็นพันธุ์พืชควบคุมเพื่อการค้า ซึ่งในการนำเข้าและส่งออก จะต้องมีการทดสอบตัวอย่างให้มีความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ ตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อเป็นการคุ้มครองให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี ไม่เสื่อมคุณภาพและปลอมปน

2. ภาชนะนำเข้าสำหรับเมล็ดพันธุ์ผัก (ยกเว้นพืชน้ำมัน-ถั่วลิสงเตา) ซึ่งนำเข้ามาใช้ทำพันธุ์หรือ ใช้สำหรับการเพาะปลูก และมีจำนวนพอสมควร ได้รับการยกเว้นอากรตาม ป.คลัง ศก 1/31 ข้อ 2.7

แนวทางการพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก

แนวทางการพัฒนาการผลิตของภาครัฐบาล

ภาครัฐบาลนั้นมีแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักแยกออกเป็น 2 ด้านคือด้านของงานวิจัย และในด้านที่ทำการส่งเสริมและสนับสนุน

ด้านของงานวิจัยนั้น รัฐบาลมีแนวทางการดังนี้คือ

1. ศึกษาศักยภาพพื้นที่ปลูกเมล็ดพันธุ์ผักให้เหมาะกับพันธุ์แต่ละชนิด โดยพิจารณาจาก ลักษณะของสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต

2. ศึกษาปรับปรุงพันธุ์ผักและขยายพันธุ์ผัก โดยการคัดเลือกหรือผสมพันธุ์ให้ได้พันธุ์ที่มี ลักษณะตามที่ตลาดต้องการให้ผลผลิตสูง สม่ำเสมอ แข็งแรง ต้านทานโรคและแมลง เพื่อเป็นลด การนำเข้าเมล็ดพันธุ์ผักจากต่างประเทศ โดยแบ่งการศึกษาวิจัยเป็น 2 ทางคือ

พันธุ์ผสมปล่อย ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ตระกูลแตง (แตงกวา แตงโม บวบ ฟักทอง) พริก ค่ะน้า มะเขือเทศ (บางพันธุ์) ผักกาดหอม ผักกาดเขียวปลี ถั่วฝักยาว เป็นต้น เมล็ดพันธุ์ผักเหล่านี้มี ศักยภาพที่จะทำได้ตามวิธีการปรับปรุงพันธุ์พืชแบบมาตรฐาน

พันธุ์ลูกผสม เมล็ดพันธุ์เหล่านี้ส่วนใหญ่จะสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก บรอกโคลี ผักกาดขาวปลี แตงกวาบางพันธุ์ แตงโมบางพันธุ์ พริกยักษ์ มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่ เป็นต้น การผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเหล่านี้อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แต่ไม่ง่ายเหมือนพวกพันธุ์ ผสมปล่อย และจะต้องใช้เวลานานในการสร้างพ่อแม่พันธุ์

3. ศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์ฝัก เช่น ปัญหาในการออกดอกและติดเมล็ดของฝักต่างๆ อายุที่เหมาะสมสำหรับเก็บเกี่ยว การรักษาเมล็ดพันธุ์ การตรวจสอบพันธุ์เพื่อให้มีวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องและได้รับเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน

ส่วนด้านการส่งเสริมและสนับสนุน นั้นรัฐบาลได้มีแนวทางดังนี้คือ

1. สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งที่มีการส่งเสริมให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก เช่น ระบบชลประทาน เป็นต้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตในส่วนค่าแรงงานที่ใช้ในการให้น้ำ

2. เร่งรัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักที่ถูกต้อง และส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้ได้ รวมทั้งเทคโนโลยีด้านพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์พืช ตลอดจนการเก็บรักษาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจและสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้ว่า เมล็ดพันธุ์ฝักชนิดใดจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรมากที่สุด

3. ควรมีแผนระยะยาวในด้านปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแต่ละชนิดให้เพียงพอแก่ความต้องการของเกษตรกร และมีเมล็ดพันธุ์สำรองให้เพียงพอ กรณีเกิดภัยธรรมชาติเพื่อเป็นหลักประกันแก่เกษตรกรให้มีเมล็ดพันธุ์ฝักที่มีคุณภาพ เพื่อปลูกทุกฤดูกาล

4. สนับสนุนให้บริษัทเอกชนวิจัยพันธุ์และผลิตพันธุ์ฝักลูกผสม (F1 hybrid) เพื่อการค้า โดยรัฐให้การคุ้มครองทางกฎหมายในด้าน สิทธิบัตร ภาษีและวิชาการ (นิรนาม, 2540)

แนวทางการพัฒนาการผลิตของภาคเอกชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่งออกที่เป็นบริษัทเอกชนถึงแนวทางการพัฒนาทางด้านการผลิตนั้น ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการผลิตดังนี้คือ

1. ทำการศึกษาปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จนได้พันธุ์ที่ดีและมีคุณภาพตรงตามที่ถูกค้าต้องการ และเป็นพันธุ์ที่สามารถปลูกขยายพันธุ์ได้ในสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2. นำเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้คุณภาพดีขึ้น โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสม ซึ่งต้องใช้เทคนิคในการผลิตเพื่อให้มีคุณภาพที่ดี ด้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช

3. มีการฝึกอบรมและแนะนำเทคโนโลยีการผลิตให้แก่เกษตรกรคู่สัญญา หรือเกษตรกรที่ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับบริษัท เนื่องจากงานผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นงานที่ละเอียด ต้องทำการดูแลค่อนข้างมาก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อการส่งออก

แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของภาครัฐบาล

1. ควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาดให้ทั่วถึง เพราะเมล็ดพันธุ์ฝักที่วางขายอยู่ในปัจจุบันนี้ ส่วนมากแล้วเป็นเมล็ดพันธุ์ฝักที่เสื่อมคุณภาพ จึงกำหนดราคาจำหน่ายไว้ต่ำ ทำให้เกิดการเปรียบและข้ออ้างในการกำหนดราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์ฝักจากเกษตรกร ซึ่งเมล็ดพันธุ์ในบางส่วนนั้นจะต้องมีการส่งออกไปยังต่างประเทศ จึงควรควบคุมคุณภาพให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ด้วย
2. ให้การสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มากขึ้น และให้มีการดำเนินโครงการในรูปของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชน สถาบันการเงิน และเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นใจในด้านการตลาดมากขึ้น
3. ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับการนำเข้าและส่งออกให้เอื้ออำนวยต่อผู้นำเข้าและส่งออกเมล็ดพันธุ์มากขึ้น

แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของภาคเอกชน

แนวทางการพัฒนาทางด้านการตลาดการส่งออกของภาคเอกชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการตามกลยุทธ์ทางด้านการตลาดของบริษัทเอกชนที่ดำเนินการค้าเมล็ดพันธุ์เอง ซึ่งจะเป็นความลับของบริษัท ในด้านการตลาดส่งออกนี้บริษัทผู้ส่งออกแต่ละรายอาจจะมีผลิตภัณฑ์เมล็ดพันธุ์ฝักชนิดใหม่ ๆ ออกมาให้เป็นที่นิยมในตลาดส่งออกก็เป็นได้ โดยมีการปรับปรุงพันธุ์ให้มีลักษณะเด่นแตกต่างจากบริษัทที่ส่งออกรายอื่น หรือมีการพัฒนาเฉพาะพืชฝักบางชนิดที่บริษัททำการส่งออกให้เป็นที่นิยมของตลาด โดยพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ไปเรื่อย ๆ จนประเทศลูกค้าพอใจและมีคำสั่งซื้อตามมาก็ได้

แนวทางการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออก

ปัจจุบันการพัฒนาธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ของประเทศไทยนั้น ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่สุทัศน์และคณะได้ทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2531 เนื่องจากการพัฒนาของธุรกิจเมล็ดพันธุ์นั้น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควร ดังนั้นจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนตามแหล่งที่ได้มาของเมล็ดพันธุ์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมและนำเข้าเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์พืชส่วนใหญ่ได้มาจากผลผลิตที่เกษตรกรนำมาขาย ผู้ทำการค้าเมล็ดพันธุ์มักเป็นพ่อค้าขายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และรับซื้อผลผลิตการเกษตรกรในท้องถิ่นนั้น ได้ทำการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์จากพืชผลเหล่านั้น แล้วนำมาบรรจุใส่ถุง ของจำหน่าย ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีการวางโครงสร้างพื้นฐานทางการตลาดรวมทั้งมีการรวบรวมข้อมูลทางการตลาดด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ในประเทศ เมื่อตลาดเมล็ดพันธุ์ขยายตัวใหญ่ขึ้น ผู้ค้าเมล็ดพันธุ์เริ่มทำการพัฒนาปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ของพืชบางชนิดที่น่าสนใจทางเศรษฐกิจเท่าที่ความรู้ และเทคนิคในการปรับปรุงพันธุ์ของพืชนั้นจะมีอยู่ ดังนั้นบริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์แต่ละราย จึงทำการผลิตเมล็ดพันธุ์เพียงไม่กี่ชนิด และยังมีโอกาสที่จะทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ชนิดอื่น ๆ ได้อีก

ขั้นตอนที่ 3 การผลิตเมล็ดพันธุ์เฉพาะอย่าง การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชในขั้นตอนนี้ บริษัทผู้ผลิตบางราย สามารถทำการผลิตได้ดีกว่าบริษัทอื่น และมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชชนิดนั้น ทำให้ความสนใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่นลดน้อยลงไป เมื่อได้พัฒนาเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทมีความเชี่ยวชาญนั้น จนได้รับความนิยมจากตลาดแล้ว บริษัทผู้ค้ารายอื่นจึงเข้ามาแข่งขันได้ยาก อย่างไรก็ตาม บริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์แต่ละราย อาจมีความเชี่ยวชาญในการผลิตเมล็ดพันธุ์เฉพาะพืชแตกต่างกันไป แต่ก็ยังมีการพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่น ๆ ให้มีคุณภาพทัดเทียมกับบริษัทอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย เพื่อการแข่งขันกันในตลาด ในระยะนี้เริ่มมีการพิจารณาที่จะขยายการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดภายในประเทศ และเพื่อการส่งออกมากขึ้น

บริษัทผู้ค้าเมล็ดพันธุ์พืชของไทยส่วนใหญ่อยู่ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 จากสถิติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตารางที่ 10) พบว่า หน่วยธุรกิจที่จดทะเบียนทำการค้าเมล็ดพันธุ์ใน ปี พ.ศ. 2540 จำนวน 216 ราย มีการทำการค้าเน้นหนักเฉพาะเมล็ดพันธุ์พืชผักและพืชไร่บางชนิดเท่านั้น โดยเป็นผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์อย่างเดียว 153 ราย มีการนำเข้าและรวบรวมเมล็ดพันธุ์ 60 ราย ทำการรวบรวม และส่งออกเมล็ดพันธุ์ 48 ราย และทำการรวบรวม นำเข้า และส่งออกเมล็ดพันธุ์เป็นจำนวนรวม 45 ราย

ตารางที่ 11 ลักษณะของผู้จดทะเบียนทำการค้าเมล็ดพันธุ์พืชควบคุมเพื่อการค้า พ.ศ. 2540

กิจกรรม	จำนวนบริษัท
รวบรวมพันธุ์อย่างเดียว	153
รวบรวมพันธุ์และนำเข้า	60
รวบรวมพันธุ์และส่งออก	48
รวบรวมพันธุ์ นำเข้าและส่งออก	45

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541)

การที่จำนวนหน่วยธุรกิจที่ดำเนินการค้าเมล็ดพันธุ์มีจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาดำเนินการธุรกิจทำได้ง่าย รัฐบาลเองก็มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์อยู่แล้ว โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อการส่งออก แต่จำนวนธุรกิจที่มีค่อนข้างมากนี้ไม่ได้บ่งชี้ถึงการแข่งขันในระบอบตลาด เพราะการค้าเมล็ดพันธุ์พืชแต่ละชนิดถูกครอบครองตลาดโดยบริษัทเพียงไม่กี่แห่ง ซึ่งการครอบครองตลาดได้มากน้อยเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ทางการตลาดและการผลิตของบริษัทเหล่านั้น

สำหรับตลาดเมล็ดพันธุ์พืชผักซึ่งเป็นของธุรกิจเอกชนนั้น เนื่องจากความต้องการเมล็ดพันธุ์พืชผักแต่ละชนิดมีไม่มากนัก และการสนับสนุนงานวิจัยและการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักของภาครัฐบาลมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้นเมล็ดพันธุ์ผักส่วนใหญ่ในท้องตลาดจึงมาจากการนำเข้าของบริษัทผู้ค้า แต่ในปัจจุบันมีบริษัทข้ามชาติเข้ามาดำเนินการด้านธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักในประเทศไทย โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักลูกผสม จึงทำให้วงการค้าเมล็ดพันธุ์ผักถูกกระตุ้นให้ตื่นตัวมากขึ้น และมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในการผลิตเพิ่มมากขึ้นด้วย จึงจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนาธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์เรื่อยมา ธุรกิจเมล็ดพันธุ์นับว่าเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตได้เข้ามา ไม่เหมือนธุรกิจประเภทอื่น ๆ เนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ทางธรรมชาติในการผลิต ซึ่งในขณะนี้ประเทศไทยอาจเรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางเมล็ดพันธุ์สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะมีการนำเข้าและส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักให้ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มขึ้นทุกปี (วินิจ, 2541) เพื่อให้ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล ภาคเอกชน และตัวเกษตรกรผู้ผลิต

ในส่วนของภาครัฐบาลนั้นได้มีนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักอยู่แล้ว ส่วนภาคเอกชนนั้นก็มีการดำเนินการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์นี้อยู่เช่นกัน คือมีการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการผลิตและด้านการตลาดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เกษตรกรก็มีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย เพราะถ้าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีในการผลิตมากขึ้นกว่าเดิม จะมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของภาคการเกษตรทำให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพดีและขายได้ราคาสูงขึ้น

นอกจากนี้ภาครัฐบาลก็มีส่วนส่งเสริมให้เกษตรกรได้รู้จักเมล็ดพันธุ์ดี และใช้เมล็ดพันธุ์ดี ในโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล ซึ่งจะเป็นการจูงใจให้เกษตรกรมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี ด้วย ส่วนใหญ่แล้วการผลิตเมล็ดพันธุ์ของภาครัฐบาลจะเป็นการผลิตเมล็ดพันธุ์ผสมเปิดของพืชไร่ สำหรับพันธุ์พืชผักนั้นมีการผลิตเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักแข่งขันกับทางภาคเอกชน ก็จะช่วยให้ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักของภาคเอกชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ และรัฐบาลควร จะหันไปให้ความสำคัญสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ เช่น การฝึกอบรม การวิจัยทางด้านเชื้อพันธุกรรม เป็นต้น การที่รัฐบาลมีนโยบายเปิดโอกาสให้ธุรกิจเอกชนได้เข้ามาลงทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้อย่างเสรีนั้น ก็นับว่ามีส่วนกระตุ้นให้มีการแข่งขันในธุรกิจนี้มาก ทำให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านการผลิตและการตลาดขึ้นกว่าเดิม

ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยนั้น ก็มีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านการผลิตและด้านการตลาด ส่วนใหญ่การพัฒนาทางด้านการผลิตนั้นจะเป็นความลับของบริษัท ซึ่งการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักนั้นก็จะมี การดำเนินไปอย่างไม่สิ้นสุด จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต เพราะไม่มีใครที่จะสามารถดำเนินงานทุกอย่างด้วยตนเองได้ ดังนั้นจึงมีการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในการผลิต หรืออาจจะมีการขยายการผลิตไปยังประเทศที่มีความพร้อมในการผลิตมากกว่าประเทศไทยก็เป็นได้

ส่วนลู่ทางการขยายตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทยนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย พบว่า โอกาสการขยายตัวของธุรกิจนี้มีสูงมาก เนื่องมาจากการพัฒนาไปอย่างไม่สิ้นสุดของงานด้านปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งลู่ทางการขยายตลาดนั้นก็จะเป็นการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ไปเรื่อย ๆ จนได้พันธุ์ที่ตลาดต้องการ ขณะเดียวกันทุกประเทศทั่วโลกจำเป็นต้องมีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศ ไม่มีประเทศใดมีศักยภาพในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ทุกชนิดตามต้องการได้ และประเทศไทยมีศักยภาพด้านตลาดเมล็ดพันธุ์สูงจึงทำให้โอกาสการขยายตัวเป็นไปได้อย่างดี

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

เมล็ดพันธุ์ฝักเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ในการผลิตฝัก ปัจจุบันมีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักไปยังต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านปริมาณและมูลค่าการส่งออก ทำให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักในเชิงการค้ามากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ประกอบกับสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยนั้น เอื้ออำนวยต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักมากกว่าประเทศในแถบทวีปอื่นๆ โดยแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักที่สำคัญของประเทศไทยได้แก่ จังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการทำการศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงการผลิตและการตลาดการส่งออกเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยมีการส่งออกเพิ่มมากขึ้น จนเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักที่สำคัญแห่งหนึ่งของทวีปเอเชีย โดยอาจถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางเมล็ดพันธุ์ในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ โดยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของไทยในขณะนี้มีการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากมีการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจเมล็ดพันธุ์ฝักของภาคเอกชนมากขึ้น ซึ่งทางภาครัฐบาลก็ให้การสนับสนุนอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนของบริษัทจากต่างประเทศ หรือการลงทุนในการขยายฐานการผลิตของประเทศไทยไปยังประเทศใกล้เคียง และบริษัทเอกชนที่ดำเนินงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักนั้นก็มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิตมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์มากขึ้นกว่าอดีต ทำให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น ทำให้ธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเพื่อการส่งออกขยายตัวได้มากขึ้น จะเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น

ทางด้านตลาดเมล็ดพันธุ์ฝักของประเทศไทยนั้น จากเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักที่รัฐบาลได้มีนโยบายกำหนดไว้ ว่ามีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และการผลิตเพื่อการส่งออก ทำให้ภาครัฐบาลมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุน หรือพัฒนาด้านการตลาดเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ตัวเกษตรกรผู้ผลิต ส่วนบริษัทเอกชนที่ดำเนินการในด้านธุรกิจนี้นั้น ส่วนใหญ่จะมีบริษัทขนาดใหญ่ที่ครอบครองตลาดอยู่ เช่นบริษัทเจียไต๋เมล็ดพันธุ์ บริษัทเพื่อนเกษตรกร บริษัทเทพวัฒนาเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งจะครองตลาดภายในประเทศโดยบางบริษัทจะทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักเฉพาะอย่าง โดยเป็นที่รู้จักกันดีของผู้บริโภคก็คือเกษตรกรนั่นเอง ส่วนตลาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่างประเทศนั้น ประเทศไทยมีประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และจีน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน ส่วนประเทศคู่แข่งในธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักนี้ได้แก่ ประเทศจีน เวียดนาม อินเดีย เป็นต้น

เมล็ดพันธุ์ผักที่ประเทศไทยทำการส่งออกนั้น จะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทผู้ผลิตรับจ้างผลิตให้กับบริษัทลูกค้าในต่างประเทศ หรือการที่บริษัทเอกชนในประเทศไทยดำเนินการผลิตภายใต้คำสั่งซื้อของบริษัทลูกค้า โดยมีการนำเข้าสายพันธุ์ที่มีคุณภาพดีมาจากต่างประเทศ ส่วนการส่งออกเมล็ดพันธุ์ในปัจจุบันนั้นจะเป็นการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักลูกผสมมากขึ้น เนื่องจากมีมูลค่าต่อหน่วยน้ำหนักสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ผสมปล้อง ผู้ประกอบการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักจะต้องทำตามขั้นตอนในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักตามที่ทางรัฐบาลกำหนดไว้

ในด้านปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อการส่งออกของประเทศไทยนั้น มีทั้งปัญหาทางการผลิตและปัญหาทางด้านการตลาด โดยปัญหาการผลิตนั้นได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับด้านเมล็ดพันธุ์หลัก ปัญหาด้านปัจจัยทางธรรมชาติ ปัญหาโรค แมลงศัตรูพืช ปัญหาด้านแรงงาน ด้านเงินลงทุน ความซื่อสัตย์ของเกษตรกรคู่สัญญา และปัญหาการนำเข้าพ่อแม่พันธุ์ ส่วนปัญหาด้านการตลาดนั้นได้แก่ ปัญหาขั้นตอนการส่งออก ความล่าช้าในการดำเนินการของภาครัฐบาล และปัญหาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้างต้น เมล็ดพันธุ์ผักควบคุมเพื่อการค้าที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในบรรดามูลค่าเมล็ดพันธุ์ผักที่มีการส่งออกของประเทศไทย โดยตัวเลขการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักที่แท้จริงแล้วมีอาจจะมากกว่าที่ได้เสนอในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผักของประเทศไทย แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นข้อคิดเห็นสำหรับผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งออกเมล็ดพันธุ์ผัก และผู้ส่งออกซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านการผลิต

1. เกษตรกรผู้ผลิตที่ต้องการเข้าร่วมโครงการกับภาคเอกชน แต่มีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนพื้นที่ที่มี คือมีพื้นที่ในการเพาะปลูกน้อย ทำให้ภาคเอกชนไม่สามารถที่จะให้เข้าร่วมเป็นเกษตรกรคู่สัญญาได้นั้น ควรจะรวมกลุ่มกันในการผลิตเป็นกลุ่มเกษตรกร แล้วค่อยไปเจรจากับทางภาคเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ต้องการเกษตรกรเข้าร่วมเป็นเกษตรกรคู่สัญญาว่า ขณะนี้กลุ่มเกษตรกรของจังหวัดนี้ มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นเกษตรกรคู่สัญญาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับบริษัทเอกชน โดยมีจำนวนพื้นที่เป็นจำนวนเท่าใด และมีแรงงานในการเพาะปลูกจำนวนกี่คน ซึ่งอาจจะทำให้บริษัทเอกชนตกลงรับเป็นเกษตรกรคู่สัญญาของบริษัทก็ได้

2. ด้านความซื่อสัตย์ของเกษตรกรคู่สัญญานั้น บริษัทเอกชนควรจะมีการกำหนดข้อตกลงกับเกษตรกรให้ชัดเจนก่อน โดยควรจะมีการระบุลงในสัญญาว่า เกษตรกรคู่สัญญาของบริษัทนั้นจะต้องทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับบริษัท โดยไม่มีการตัดผลผลิตสดขายไปในขณะที่ราคาของผลผลิตผักสดในท้องตลาดมีราคาดีกว่า ถ้าหากมีการละเมิดหรือผิดสัญญา ก็ควรจะมีการปรับหรือมีการลงโทษเพื่อมิให้เกษตรกรคู่สัญญารายอื่นเอาเป็นตัวอย่าง แต่ขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญพร้อมกับเกษตรกรคู่สัญญาเช่นกัน ซึ่งควรจะให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตัวแทนของหน่วยงานราชการเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือในข้อตกลงนั้น ๆ เพื่อมิให้มีการได้เปรียบเสียเปรียบ และไม่เป็นการเอาเปรียบเกษตรกรผู้ผลิตด้วย

3. ปัจจุบันมีการใช้ระบบมาตรฐานไอเอสโอในสินค้าเกือบทุกประเภท ซึ่งธุรกิจเมล็ดพันธุ์ก็มีการนำระบบไอเอสโอ 9000 มาใช้ในการกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจเมล็ดพันธุ์ควรให้ความสำคัญกับระบบนี้ เนื่องจากคาดว่าในอนาคตระบบนี้จะมีความสำคัญมากกับธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ระหว่างประเทศ โดยที่ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ของประเทศไทย ควรจะมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าของบริษัทตนเองให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ตามระบบไอเอสโอ 9000 อย่างจริงจัง และควรจะศึกษาเกี่ยวกับระบบไอเอสโอ 9000 ให้มากขึ้น นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันของบริษัทที่ยังไม่ได้รับมาตรฐานไอเอสโอ 9000 และช่วยกันพัฒนามาตรฐานสินค้าให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็จะเป็นอีกที่จะช่วยให้ผู้ดำเนินธุรกิจการผลิตเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยก้าวไปสู่มาตรฐานสากลได้เร็วยิ่งขึ้น

ด้านการตลาด

1. รัฐบาลควรปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานในกรมศุลกากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ผักที่จะนำเข้า โดยปรับปรุงขั้นตอนการตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ให้มีความรวดเร็วขึ้น อาจจะลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป หรือมีการปรับปรุงสถานที่ที่ใช้ในการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ก่อนการนำเข้าหรือส่งออกให้มีสภาพที่ดี ไม่มีความอับชื้น หรือจะก่อให้เกิดความเสียหายกับเมล็ดพันธุ์ได้ นอกจากนี้ควรจะอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรับผิดชอบ มี

การดูแลสินค้าเป็นอย่างดี เนื่องจากเมล็ดพันธุ์เป็นสิ่งมีชีวิต ต้องการการดูแลเอาใจใส่มากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ

2. ผู้ส่งออกควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการส่งออก และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการส่งออกต่อไป โดยอาจจะมีการจัดตั้งเป็นชมรมผู้ค้าเมล็ดพันธุ์ ซึ่งแยกเป็นเมล็ดพันธุ์พืชสวนและพืชไร่ให้ชัดเจน เนื่องจากปัจจุบันมีชมรมผู้ค้าเมล็ดพันธุ์อยู่ แต่จะเน้นในด้านเมล็ดพันธุ์พืชไร่มากกว่าพืชสวน เพราะพืชไร่นั้นเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย ส่วนในด้านพืชสวนเช่น พืชผักต่าง ๆ นั้นไม่ค่อยจะมี

3. ภาครัฐบาลควรจะทำให้การสนับสนุนในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการส่งออกเมล็ดพันธุ์มากกว่านี้ โดยมีการจัดระบบการจัดการข้อมูลให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เช่น กรมส่งเสริมการส่งออกนั้น ควรจะมีการปรับปรุงข้อมูลที่มีในห้องสมุดให้ใหม่กว่าเดิม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ และผู้อื่นที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออกเมล็ดพันธุ์ในตลาดต่างๆ ในการนำมาใช้เพื่อเป็นการพัฒนาการส่งออกต่อไป หรือห้องสมุดในหน่วยงานรัฐบาลต่าง ๆ ก็เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. 2539. ระเบียบการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2532. นโยบายการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ผัก. กรุงเทพมหานคร. (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2536. การผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก. กรุงเทพมหานคร. (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2537. ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าว พืชไร่ และพืชผัก. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2539. การผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2540. สถิติการนำเข้า ส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า พ.ศ. 2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2541. สถิติการนำเข้า ส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จานุลักษณ์ ขนบดี. 2535. การผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

นिरนาม. 2540. “แนวทางการพัฒนาพืชผักในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8” . ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร. 43(491): น. 4-23.

ประนอม ศรีสวัสดิ์. 2532. “การรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์”. ส่งเสริมการเกษตร. 19(26): น. 1-4.

วินิจ ชวนใช้. 2541. ผู้จัดการทั่วไป บริษัทเจียใต้เมล็ดพันธุ์จำกัด. สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2541.

สิทธิลาภ วสุวัต. 2536. “แนวทางการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชของประเทศไทย”. ส่งเสริมการเกษตร. 23(69): น. 9-11.

สุทัศน์ เศรษฐ์บุญสร้าง และคณะ. 2531. โครงสร้าง พฤติกรรม และประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หนึ่งฤทัย. “ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ผัก”. เศรษฐการเกษตร. 22(1 มกราคม 2541): น. 152-164.

อาภรณ์ เจียมสายใจ. 2531. “การส่งออกเมล็ดพันธุ์คววม”. คววมพืชและวัสดุการเกษตร.
4(กรกฎาคม-กันยายน 2531): น. 40-46.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้รับอนุญาตส่งออกเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ปี พ.ศ. 2540

1. กรุงเทพมหานคร บจก. 357 ถ.พรานนก แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร. 4112671
2. เขาเขียวการเกษตรและจักรกล หจก. 127 หมู่ 2 ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์
3. คาเนโกเมล็ดพันธุ์ (ไทยแลนด์) บจก. 189 หมู่ 7 ต.บ้านแป้น อ.เมือง จ.ลำพูน
4. คาร์กิลล์เมล็ดพันธุ์ บจก. 130-132 อาคารสินธรทาวเวอร์ 3 ชั้น 18 ถ.วิฑู แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ โทร. 2632929
5. จงกวนเมล็ดพันธุ์ บจก. 625/56 ถ.กลางเมือง ต.ในเมือง จ.ขอนแก่น
6. จีเนียนเมล็ดพันธุ์ (ประเทศไทย) บจก. 47/18-19 ถ.พิมสุต ต.ในเมือง จ.ขอนแก่น
7. เจริญโภคภัณฑ์เกษตรอุตสาหกรรม บจก. 36 ซ.เย็นจิตต์ ถ.จันทร์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ
8. เจริญโภคภัณฑ์โปรดิวส์ บจก. 36 ซ.เย็นจิตต์ ถ.จันทร์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ
9. เจริญโภคภัณฑ์เมล็ดพันธุ์ บจก. 36 ซ.เย็นจิตต์ ถ.จันทร์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ
10. เจียกวงเส็ง หสน. 29 ซ.ท่ากลาง ถ.บ้านหม้อสายใน แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร.2232074-5
11. เจียใต้ บจก. 299-301 ถ.ทรงสวัสดิ์ แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ โทร. 2338191-9
12. เจียใต้เมล็ดพันธุ์ บจก. 295-303 ถ.ทรงสวัสดิ์ แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ โทร. 2338191-9
13. เจียชะหลี หจก. 576 ถ.เจริญกรุง แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ โทร. 2224375
14. จัวย่งเซ่งพันธุ์พืช บจก. 151 ถ.อัษฎางค์ แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร. 2240753
15. ไชคกสิกร หจก. 29 ถ.ริมทางรถไฟชองนนทรี แขวงคลองเตย เขตพระโขนง กรุงเทพฯ โทร. 2491600
16. ซากาตะสยามซิด บจก. 52 ชั้น 5 อาคารธนิยะพลาซ่า ถ.สีลม แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรัก กรุงเทพฯ โทร. 2312954
17. ซีพีอินเตอร์เทรด บจก. 313 ถ.สีลม แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ โทร. 2310221-50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

18. ซินเมลิคพันธ์ บจก. 224/47-49 หมู่ 6 ถ.ประชาสโมสร ต.ในเมือง จ.ขอนแก่น
19. แข่งเฮงฮวดพันธ์พีช บจก. 67 ถ.จักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร. 2217524
20. เซ็นทรัลการเกษตร บจก. 10/99 หมู่ 7 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ โทร. 8972971-3
21. ต้าเหวิน บจก. 231/18 ซ.ยิ้มศรี ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
22. เตี้ยแข้งเฮงฮวด หจก. 64 ถ.จักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร. 2217524
23. ทรัพย์มาริน บจก. 93/47 อาคารเดอะโมเดิร์นกรู๊ปทาวเวอร์ ชั้น 4 ต.คลองเกลือ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี โทร. 9829560-4
24. ที.เค.อาร์แอนด์ดี บจก. 732/1 หมู่ 12 ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น
25. ทีเอ็น ซีคส์ บจก. 445 หมู่ 12 ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น
26. ที.เอส.เอ บจก. 1/1 ถ.พหลโยธิน 40 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โทร. 5797761-2
27. เทพพัฒนาเมลิคพันธ์ บจก. 293-293/1-2 ถ.สุรวงศ์ แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรัก กรุงเทพฯ โทร. 2376540-2
28. ไทยโกลด์นชีด บจก. 152/90 ถ.โพธาราม หมู่ 2 ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
29. นำไทยเชียงเกษตรกิจ บจก. 5 ซ.ท่ากลาง ถ.จักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร. 2238933
30. โนวาร์ดีส (เอ็มพีแอล) บจก. 159/30 ซ.ข้าหลวง ถ.วิภาวดีรังสิต หมู่ 7 แขวงตลาดบางเขน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ โทร. 5511046
31. ไปโอพลัส (ประเทศไทย) บจก. 9/1 ซ.สุวรรณพุกภัย 9 ถ.สุขาภิบาล 3 แขวงสะพานสูง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ โทร. 3738763
32. แปซิฟิคเมลิคพันธ์ บจก. 1 ถ.พหลโยธิน หมู่ 13 ต.พระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี
33. พาโต เคมีอุตสาหกรรม บมจ. 3388 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ โทร. 3180360
34. พี.เอ.ซีคส์ หจก. 1618/5 ซ.วชิรธรรมสาริต ถ.สุขุมวิท 101/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ โทร. 7642102-3
35. พีชพันธ์ตราสิงห์ หจก. 504/26 ซ.วัดไผ่เงิน ถ.จันทน์ แขวงบางโคล่ เขตยานนาวา กรุงเทพฯ โทร. 2232074-5
36. เพื่อนเกษตรกร บจก. 43 ถ.ราชพุกภัย ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

37. ไพโอเนีย ไฮ-เบรด (ไทยแลนด์) บจก. 60/1 ซ.สายลม ถ.พหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ โทร. 7194761-8
38. ฟอร์เรนเนอร์ บิซิเนสเซ็นเตอร์ บจก. 89/296 หมู่ 5 แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ โทร. 9436411
39. มิโนวาไทย บจก. 81/6 ถ.อารักษ์ ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
40. เมโทรซีดี หจก. 1536/31 ถ.จันทน์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ โทร. 8956339
41. ยูนิซีดีส์ บจก. 1/87-88 ถ.พหลโยธิน 40 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โทร. 5791929
42. รุ่งวัฒนาการเกษตร หจก. 723/869 ถ.จรัญสนิทวงศ์ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ โทร 8818200
43. วาย.เจ.ซัพพลาย หจก. 449/48 ถ.มหาชัยดำริห์ ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44. สยามพันธุ์พืชเกษตร หจก. 32/42 ซ.ศิลป์เดช ถ.จอมทอง แขวงบางค้อ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ โทร 4763040
45. สยามแอ็คควิวันซ์ซีดีส์ หจก. 323/2 ถ.ศรีนครินทร์ หมู่ 5 ต.สำโรงเหนือ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ โทร. 7587362
46. สะเดา บจก. 316/1 ซ.เอกมัย 16 ถ.เอกมัย แขวงคลองตัน เขตพระโขนง กรุงเทพฯ โทร. 3924721-2
47. เสริมสยามเมล็ดพันธุ์ บจก. 367/93 ถ.จรัญสนิทวงศ์ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร. 4111697
48. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร 101 ถ.กำแพงเพชร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โทร. 2792080-9
49. อัดัมส์อินเตอร์เนชั่นแนล บจก. 5/26-29 อาคารอัดัมส์อินเตอร์เนชั่นแนล ถ.ศาลาแดง แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ โทร. 2339818
50. อัดัมส์อินเตอร์ไพรเซส บจก. 193/23 ถ.รัชดาภิเษก แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพฯ โทร. 2641014
51. อรุณศรีพืชผลเชียงใหม่ บจก. 116/2-3 หมู่ 8 ต.สันมหาพน อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
52. อาบาคัส ซีดีส์ บจก. 1/727 ซ.วันเฉลิม 2 ถ.พหลโยธิน ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี โทร.9936003-4
53. อีโตซู (ไทยแลนด์) บจก. 54 อาคารหะรินทร ชั้น 5 ถ.สาทรเหนือ แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ โทร. 2663080

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

54. อีสท์เวสต์ซิด บจก. 50/1 ซ.วัดคลองตากล้าย ถ.ไทรน้อย-บางบัวทอง หมู่ 2 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี โทร. 5971225-8
55. เอ.จี.ยูนิเวอร์แซล บจก. 301/30-31 ถ.มิตรภาพ หมู่ 14 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
56. เอเซีย มาร์เก็ตติ้ง เซอร์วิส บจก. 36 ซ.เย็นจิตต์ ถ.จันทน์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ
57. เอฟ.เอ.ไอ.ที คอร์ปอเรชั่น บจก. 99/222-224 ถ.นนทรี แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพฯ โทร.2955061-2
58. เอี้ยวจั่วเฮง ร้าน 184 ถ.พญาพาน ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม
59. แอ็กโกร (ประเทศไทย) บจก. 2922/268-9 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ โทร. 3082102
60. ฮอร์ทไทย บจก. 71/12 ซ. พงษ์ดำริ 3 ถ.งามวงศ์วาน หมู่ 6 แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ โทร. 5911573
61. ฮาวาไทเทรค คอร์ปอเรชั่น บจก. 484 ถ.เพชรบุรี แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพฯ โทร. 2089006-7
62. เฮ่งง่วนเฮง ร้าน 330 ถ.บ้านหม้อ แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทร. 2216571
63. ไฮคิวการเกษตร บจก. 38/180 ซ.ภักดี ถ.พระราม 3 แขวงบางค้อแหลม เขตบางค้อแหลม กรุงเทพฯ โทร. 4280756

ภาคผนวก ข.

คำแนะนำการนำเข้าและส่งออกเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518

ในกรณีผู้ขอรับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งเมล็ดพันธุ์เพื่อการค้า ต้องปฏิบัติดังนี้

1. ยื่นคำขอรับใบอนุญาต(พ.พ.1) ณ ฝ่ายพันธุ์พืช กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร หรือส่งคำขอทางไปรษณีย์ พร้อมเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ คือ

- 1.1 สำเนาบัตรประชาชนของผู้ประกอบกิจการ
- 1.2 สำเนาทะเบียนพาณิชย์ หรือ ทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
- 1.3 สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (ถ้าเป็นนิติบุคคล)
- 1.4 หนังสือแสดงว่าเป็นผู้ดำเนินกิจการของนิติบุคคล (ถ้าเป็นนิติบุคคล)
- 1.5 แผนผังแสดงที่ตั้งของสถานที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์และสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ควบคุม
- 1.6 หนังสือมอบอำนาจ ดิฉากรแสดงมี 10 , 30 บาท (กรณีที่ผู้ยื่นคำขอได้รับมอบอำนาจให้ยื่นคำขอแทน)
- 1.7 เอกสารอื่น ๆ เช่น ตัวอย่างผลากที่ติดกับภาชนะบรรจุ

2. ผู้รับใบอนุญาตนำเข้า ต้องชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ฉบับละ 400 บาท

3. การขออนุญาตนำเข้าซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้าแต่ละคราว มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ในส่วนกลาง

3.1.1 แจ้งรายการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้าทุกคราว ตามแบบ พ.พ.8 พร้อมกับใบอนุญาตนำเข้าและใบกำกับสินค้าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนวันนำเข้า เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายการพืชที่นำเข้า พร้อมทั้งลงลายมือชื่อและประทับตราของฝ่ายพันธุ์พืช เพื่อนำไปผ่านพิธีการทางศุลกากรในการนำเข้าต่อไป

3.1.2 ผู้นำเข้าต้องรับเจ้าหน้าที่จากฝ่ายพันธุ์พืช กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร ไปสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ศุลกากร เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณภาพก่อนการตรวจปล่อย

3.1.3 ในกรณีผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านความงอก ความบริสุทธิ์ ผ่านมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดให้แจ้งผลต่อกรมศุลกากร (หัวหน้าด่านศุลกากร) อนุญาตนำเข้าได้ อย่างไรก็ตาม หากผลการวิเคราะห์ไปผ่านมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ต้องแจ้งให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านบุคลากรทราบเพื่อดำเนินคดีและให้ผู้นำเข้าส่งกลับคืนประเทศต้นทางหรือยึดเป็นของแผ่นดินแล้วมอบให้กรมวิชาการเกษตรนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3.2 ในส่วนภูมิภาค

ขั้นตอนกับการปฏิบัติเหมือนกับการปฏิบัติในส่วนกลาง โดยนำเข้าต้องแจ้งรายการนำเข้า ใบกำกับสินค้าต่อเจ้าหน้าที่ ณด่านตรวจพืชและวัสดุการเกษตร กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ตามสถานที่ตั้งในส่วนภูมิกานั้น ๆ

4. จัดให้มีฉลากภาษาไทยที่ภาษาระเบรจเมล็ดพันธุ์ควบคุมที่นำเข้า ในกรณีที่ได้รับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า นำเมล็ดพันธุ์นั้นมาแบ่งบรรจุในภาษาระเบรจเอง ต้องจัดให้มีฉลากที่ภาษาระเบรจด้วย

ตัวอย่างฉลากเมล็ดพันธุ์ควบคุมที่ติดบนภาษาระเบรจ

ชื่อพืช	เมล็ดพันธุ์ควบคุม
ชื่อพันธุ์	ชื่อพันธุ์
เครื่องหมายการค้า	
น้ำหนักสุทธิ (ระบบเมตริก)	
เมล็ดบริสุทธิ์ร้อยละ.....	
อัตราความงอกร้อยละ.....	ทดสอบ (วัน,เดือน,ปี).....
สิ้นอายุใช้ทำพันธุ์ (เดือน,ปี).....	
นำเข้า (เดือน,ปี).....	แหล่งรวบรวม.....
ผู้รวบรวม.....	
เลขที่.....	ตรอก/ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....	จังหวัด.....โทรศัพท์.....

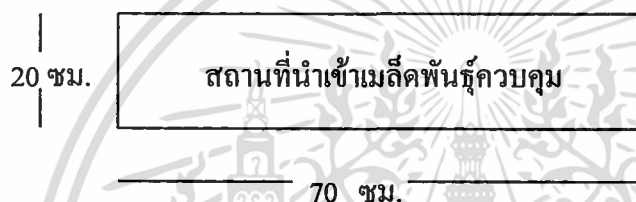
ถ้าเมล็ดพันธุ์ควบคุมมีสารเคมีอันตรายตามมาตรา 13 ผสมอยู่ด้วย ต้องแจ้งชื่อและอัตราส่วนของสารเคมีอันตรายที่ผสมอยู่ในเมล็ดพันธุ์ควบคุม ทั้งต้องแสดงเครื่องหมายหวัะ โหลกกับกระดุกไขว้ และมีคำว่า”อันตราย” ด้วยอักษรสีแดง

5. ใบอนุญาตนำเข้าซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า จะหมดอายุเมื่อครบปีนับแต่วันออกใบอนุญาต ผู้ที่ประสงค์จะขอต่อใบอนุญาตให้ยื่นคำขอตามแบบ พ.พ.10 ก่อนที่ใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ค่าธรรมเนียมต่ออนุญาต ฉบับละ 400 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ในกรณีใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาต (พ.พ.11) พร้อมใบแจ้งความการสูญหายภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหายภายในสิบห้าวัน หรือถูกทำลายดังกล่าว
7. ในกรณีที่ผู้นำเข้าซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ประสงค์จะขอย้ายสถานที่นำเข้าหรือสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ควบคุมจากสถานที่ซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอตามแบบ พ.พ. 12 พร้อมด้วยใบอนุญาต
8. จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผย ซึ่งเห็นง่ายจากภายนอกอาคาร แสดงว่าเป็น สถานที่นำเข้าเมล็ดพันธุ์อักษรภาษาไทยสูงไม่น้อยกว่า 3 เซนติเมตร

ตัวอย่างป้ายแสดงสถานที่นำเข้า

ข้อยกเว้นในการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ควบคุม

1. การนำเข้าเมล็ดพันธุ์ควบคุม ถ้าเป็นการนำเข้าที่ไม่ใช่เพื่อการค้า แต่เพื่อการทดลองหรือเพื่อเป็นตัวอย่างในปริมาณเล็กน้อย เช่น ถ้าเป็นเมล็ดพันธุ์จำพวกพืชไร่ที่มีเมล็ดพันธุ์ เช่น ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวฟ่าง ข้าวโพด ถั่วเหลือง ฝ้าย ถั่วเขียว ควรมีปริมาณน้ำหนักปริมาณไม่เกิน 3 กิโลกรัม สำหรับเมล็ดพันธุ์จำพวกพืชผัก เช่น คะน้า ถั่วลันเตา ผักกาดขาว ผักกาดเขียว ผักกาดหัว แดงกวา พริก มะเขือเทศ ผักบั้งจีน และถั่วฝักยาว ควรมีปริมาณน้ำหนักไม่เกิน 500 กรัม และผู้นำเข้ารับรองว่าไม่ได้นำมาเพื่อการค้า ก็ควรจะอนุญาตให้นำเข้าได้ โดยไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518

2. ถ้าผู้นำเข้ามาเพื่อใช้ในกิจการอื่น เช่น เป็นอาหารสัตว์ เป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมัน และนำเข้ามาในปริมาณมาก โดยผู้นำเข้ารับรองว่าไม่มีความประสงค์จะใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ ผู้นำเข้าก็ควรจะนำหลักฐานมาแสดง เช่น ใบอนุญาตตั้งโรงงานอาหารสัตว์ โรงงานสกัดน้ำมัน หรือหลักฐานอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งแสดงว่ามีให้นำมาเป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อการค้า ก็ไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เช่นกัน

ในกรณีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ผู้ส่งออกจะต้องได้รับใบอนุญาตส่งออกจากกรมวิชาการเกษตรก่อน จึงจะสามารถส่งออกได้ ใบอนุญาตนี้มีอายุไม่เกิน 1 ปี โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งราชการส่งออกทุกราวตามแบบ พ.พ.9 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เจ้าหน้าที่กรอกรายการส่งออกตามแบบฟอร์มด้านหลังใบอนุญาตส่งออก และลงนามรับแจ้งการส่งออก

หมายเหตุ ผู้ส่งออกประสงค์จะขอใบรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ให้ยื่นคำขอตามแบบ ร.ม. 3 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร โดยแบ่งเป็น 2 กรณี

1. การรับรองเฉพาะตัวอย่างให้นำตัวอย่างส่งเพื่อตรวจสอบ
2. การรับรองคุณภาพทั้งหมด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปทำการสุ่งตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ
3. ผู้ยื่นคำขอต้องเสียค่าตรวจสอบตัวอย่างละ 200 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้